

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การส่งเสริมความใกล้ชิดในระดับประชาชน
เพื่อเพิ่มพลวัตในการดำเนินความสัมพันธ์
ระหว่างไทยและบรูไนฯ

จัดทำโดย นางเอชฎา สุนทรมณี
รหัส 15015

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 15 ปี 2567
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การส่งเสริมความใกล้ชิดในระดับประชาชน เพื่อเพิ่มพลวัต
ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ

จัดทำโดย นางเอษฎา สุนทรมณี
รหัส 15015

หลักสูตรนักรับราชการทูต รุ่นที่ 15 ปี 2567
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ดร. จิตริยา ปิ่นทอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต จุฬามณี ขาติสุวรรณ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่องการส่งเสริมความใกล้ชิดในระดับประชาชน เพื่อเพิ่มพลวัตในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ ผู้ศึกษาประสงค์จะค้นหาและศึกษา ปัจจัยดึงดูด (pull factor) ที่ทำให้กลุ่มบุคคลจำนวน 3 กลุ่มของไทยและบรูไนฯ ได้แก่ (1) นักท่องเที่ยว (2) นักศึกษาในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เคยร่วมในโครงการแลกเปลี่ยนระยะสั้น โครงการฝึกงานและศึกษาในระดับปริญญา (3) บุคลากรจากภาคเอกชนซึ่งในการศึกษารั้งนี้ได้ศึกษากรอบ การแลกเปลี่ยนบุคลากรจากโรงพยาบาลเอกชน เมื่อได้ทราบปัจจัยดึงดูดของแต่ละกลุ่มในการแลกเปลี่ยน การเดินทางเยือนระหว่างกันแล้ว จะนำข้อมูลมาพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการดำเนินการของ ภาครัฐเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันในภาคประชาชน เพื่อให้เป็นกลไกหนึ่งในการ เพิ่มพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ

ผลการศึกษาของบุคลากรทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า (1) นักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ รู้จักประเทศไทยดี และต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยพร้อมครอบครัวเพราะประเทศไทยมีกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่หลากหลายและให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวในบรูไนฯ สิ่ง ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ มากที่สุดรองจากการพักผ่อนหย่อนใจคือ การจับจ่ายซื้อสินค้าในไทย ขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางไปบรูไนฯ น้อยมาก เนื่องจากยังไม่รู้จักเกี่ยวกับบรูไนฯ (2) นักศึกษาในสถาบันระดับอุดมศึกษาของบรูไนฯ รู้จักประเทศไทยดีกว่าที่นักศึกษาชาวไทยรู้จัก บรูไนฯ โดยปัจจัยดึงดูดที่สำคัญที่ทำให้นักศึกษาบรูไนฯ มาร่วมโครงการแลกเปลี่ยนและฝึกงานที่ ประเทศไทย คือ สามารถเทียบโอนหน่วยกิตในโครงการแลกเปลี่ยน ต้องการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม และประเทศไทยมีที่ตั้งใกล้เคียงกับบรูไนฯ ตลอดจนไทยมีความทันสมัยและความหลากหลายกว่า ในด้านที่ต้องการฝึกงาน ขณะที่ปัจจัยดึงดูดนักศึกษาชาวไทยที่เดินทางไปบรูไนฯ คือ การได้รับทุนการศึกษา และการที่บรูไนฯ มีจุดเด่นในประเด็นหรือหัวข้อที่จะศึกษา และ (3) โรงพยาบาลของ ทั้งสองฝ่ายต่างมีแรงจูงใจที่จะแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างกัน เนื่องจากต่างต้องการได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละฝ่าย กล่าวคือ โรงพยาบาลเอกชนของ บรูไนฯ ต้องการเรียนรู้เทคโนโลยีและความทันสมัยด้านการแพทย์จากไทย ตลอดจนต้องการให้ โรงพยาบาลของไทยเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการส่งต่อคนไข้เพื่อไปรักษาต่อ ขณะเดียวกันฝ่ายไทยจะ ได้รับความน่าเชื่อถือในด้านคุณภาพและความเชี่ยวชาญในด้านการแพทย์โดยเฉพาะความชำนาญใน การรักษาโรคเฉพาะทางของไทย ซึ่งจะส่งผลต่อการเดินทางแลกเปลี่ยนบุคลากรด้านการแพทย์ ระหว่างกันตลอดจนการส่งต่อคนไข้ที่น่าจะมีจำนวนมากขึ้นในอนาคต

ผู้ศึกษาจึงเสนอในด้านนโยบายว่า โดยที่ผลการศึกษาในสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มนักศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เป็นการเดินทางมาประเทศไทยจากฝ่ายบรูไนฯ มากกว่า เนื่องจากประชาชนของฝ่ายไทยไม่รู้จักหรือไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับบรูไนฯ มากนัก ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยจึงควรส่งเสริมให้เกิดการเดินทางไปเยือนบรูไนฯ จากฝ่ายไทยให้มากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างความสมดุลมากขึ้นในการเดินทางแลกเปลี่ยนภาคประชาชนระหว่างกัน โดยสำหรับโรงพยาบาลเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยควรประชาสัมพันธ์ให้ฝ่ายบรูไนฯ รับทราบถึงความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์ของไทย เพื่อสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างกัน เพื่อสร้างพลวัตการแลกเปลี่ยนการเยือนของบุคลากรในกลุ่มดังกล่าวในอนาคต ตลอดจนเพื่อให้โรงพยาบาลของไทยเป็นโรงพยาบาลทางเลือกในการส่งต่อคนไข้ของโรงพยาบาล นอกจากโรงพยาบาลในสิงคโปร์

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการดำเนินการว่า กรณีนักท่องเที่ยวควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ เดินทางไปเมืองรองของไทยบ้างและเน้นการประชาสัมพันธ์ให้ซื้อสินค้าไทยโดยใช้สื่อ Social Media สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยไปบรูไนฯ ภาครัฐไทยควรใช้จุดเด่นของการท่องเที่ยวบรูไนฯ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดึงดูดนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ของไทย สำหรับกรณีนักศึกษา ภาครัฐของไทยควรส่งเสริมให้นักศึกษาไทยไปเรียนที่บรูไนฯ มากขึ้น โดยเสนอในโอกาสที่เหมาะสม ให้มีการมอบทุนการศึกษาจากรัฐบาลบรูไนฯ แก่นักเรียนมุสลิมในภาคใต้ของไทยไปเรียนสาขาวิชาที่นอกเหนือจากด้านอิสลามศึกษาในบรูไนฯ ขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในภาคใต้ของไทย ควรเสนอให้ทุนการศึกษาหรือทุนอบรมตลอดจนทุนวิจัยระยะสั้น ให้แก่นักศึกษาชาวบรูไนฯ ในสาขาที่จะเป็นประโยชน์แก่บรูไนฯ กรณีโรงพยาบาลควรผลักดันให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์และเทคโนโลยีด้านการรักษาของไทยแก่บรูไนฯ โดยวิธีการหนึ่งที่สำคัญ คือ การเสนอให้โรงพยาบาลเอกชนของไทย แต่งตั้งผู้แทนของโรงพยาบาลอย่างเป็นทางการเพื่อเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลแก่ฝ่ายบรูไนฯ ได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้ที่ให้การสนับสนุนการทำรายงานการศึกษา ส่วนบุคคลเหล่านี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

อาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ เอกอัครราชทูต ดร. จิตริยา ปันทอง เอกอัครราชทูต จุฬามณี ชาติสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้ คำปรึกษาและแนวทางที่เป็นประโยชน์ ตั้งแต่ต้นจนการศึกษาครั้งนี้ผ่านไปได้อย่างดี ตลอดจน ข้าราชการและเจ้าหน้าที่สถาบันทเวะวงศ์วโรปการที่คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก

นางสาวบุศรา กาญจนาลัย เอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน อดีตผู้บังคับบัญชา ที่สนับสนุนให้ผู้ศึกษาเข้าอบรมหลักสูตร นบท. และที่ผ่านมาได้ให้คำแนะนำและแนวทางในการ ปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้

นางสาวศศิวิทย์ ตันกุลรัตน์ อธิบดีกรมเอเชียใต้ฯ และนายกิตติพงษ์ หงษ์สมบัติ ผู้อำนวยการกองแอฟริกา ผู้บังคับบัญชาในปัจจุบันที่สนับสนุนให้ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมอบรม และใช้เวลา ศึกษาและทำรายงานการศึกษาเล่มนี้อย่างเต็มที่จนจบหลักสูตร แม้ภารกิจที่สำนักงานอยู่ในช่วงสำคัญ และต้องการเจ้าหน้าที่สนับสนุน

นางสาวภาวิวรรณ นรพัลลภ นายรชา อารีพรรค นายเศรษฐพันธ์ กระจ่างวงศ์ เพื่อนรุ่นพี่ กระทรวงการต่างประเทศ ที่ให้คำปรึกษาและช่วยคิดหาทางออกในการหาข้อมูลสำหรับการศึกษา

ฝ่ายกงสุล สถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน ได้แก่ นางสาวประทับใจ ธรรมรังษี นางสาวเทน กุย ลีน และนางสาวสุพรรณษา ชวนกระโทก ที่ได้ช่วยเหลือผู้ศึกษาในการเก็บข้อมูลแบบ สัมภาษณ์และจัดทำให้อย่างเป็นระบบอย่างดีมาก และนางสาว Nurul Junnah Kosor นักศึกษา University of Brunei Darussalam ที่มาฝึกงานที่ฝ่ายกงสุลซึ่งได้ช่วยเหลือติดต่อเพื่อนนักศึกษา ชาวบรูไนฯ

ดร. นิชานท์ สิงหพุทธางกูร และนางสาวพิมพ์รัตน์ ทองโรย ผู้รับทุนการศึกษาบรูไนฯ ซึ่งกรุณาให้สัมภาษณ์ด้วยข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ตลอดจน นาย Muhammad Syafiq Haikal bin Hussin นางสาว DK Nur Amanina Wajihah binti Pg Andy นางสาว Wahyudia Nur Syamsina Nadhirah binti Ramlee นางสาว Asmah Binti AAB. Hamid และนางสาวซูฟิยะห์ ดือราแม ที่ได้ให้ข้อมูลด้วยการให้สัมภาษณ์แก่ผู้ศึกษา อีกทั้งนาย Foo Yan Ho นางสาว Mary Yin Fong และนาย Kevin Koh ที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในด้านผู้ประกอบการ ท้องเที่ยว

เชษฐา สุนทรมณี

กันยายน 2567

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา	1
1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	6
บทที่ 2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษาและผลการศึกษา	8
2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา	8
2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา	9
2.3 สรุปผลการศึกษา	26
บทที่ 3 ข้อเสนอ	33
3.1 กลุ่มนักท่องเที่ยว	33
3.2 กลุ่มนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา	36
3.3 กลุ่มโรงพยาบาลเอกชน	39
บรรณานุกรม	41
ประวัติผู้เขียน	43

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	แหล่งข้อมูลที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ รู้จักประเทศไทย	10
ตารางที่ 2	ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวด้วย	10
ตารางที่ 3	จำนวนคืนที่พำนักในประเทศไทย	11
ตารางที่ 4	จุดประสงค์ในการเดินทางไปประเทศไทย	11
ตารางที่ 5	ความคิดเห็นของชาวบรูไนฯ ที่มีต่อประเทศไทย	13
ตารางที่ 6	ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ เมื่อเดินทางไปท่องเที่ยวประเทศไทย	14

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา

ไทยและบรูไนฯ สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อปี พ.ศ. 2527 และครบรอบ 40 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปีนี้ (2567) ที่ผ่านมามีความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ประชาชนรู้จักและคุ้นเคยกัน ไทยมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาบรูไนฯ ตั้งแต่ในอดีตหลังจากที่บรูไนฯ ได้รับเอกราชได้ส่งข้าราชการรุ่นแรก ๆ ไปฝึกงานและศึกษาดูงานที่ไทย และในช่วงการพัฒนาประเทศ แรงงานไทยจำนวนมากมาทำงานในบรูไนฯ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของบรูไนฯ ฝีมือและคุณภาพของงานที่ดีของแรงงานไทยจึงเป็นส่วนสำคัญทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักดีในบรูไนฯ

ในช่วง 3 ปีล่าสุดซึ่งสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 คลี่คลาย บรูไนฯ มีบทบาทเชิงรุกในด้านต่างประเทศมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเดินทางกระชับความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ และมีบทบาทมากขึ้นในเวทีระหว่างประเทศและกรอบการประชุมต่าง ๆ โดยเฉพาะอาเซียนอย่างเห็นได้ชัด โดยส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่บรูไนฯ ต้องการแสวงหาความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ เพื่อการบรรลุแผนพัฒนาวิสัยทัศน์บรูไนหรือ Wawasan 2035¹ สำหรับด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับไทย เนื่องจากบรูไนฯ ได้รับบทเรียนในช่วงการระบาดของโควิด-19 บรูไนฯ จึงต้องการนำเข้าสินค้าและอาหารจากไทยมากขึ้น เนื่องจากมีคุณภาพและราคาไม่สูงมาก รวมทั้งเข้ากับบรรณนิยมและความชอบของชาวบรูไนฯ

---

¹ รัฐบาลบรูไนฯ กำหนดแผนพัฒนาวิสัยทัศน์บรูไนฯ เพื่อพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่จะลดการพึ่งพิงรายได้หลักด้านทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ จึงต้องปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยสร้างความหลากหลายจากรายได้ด้านเศรษฐกิจ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ 8 ด้าน เพื่อการบรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2) ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นการพัฒนาธุรกิจฮาลาล ธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ การบริการการท่องเที่ยว ธุรกิจน้ำมันและก๊าซปลายน้ำ ซึ่งทั้งหมดเน้นการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ 3) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ซึ่งเน้นความสามัคคี ปกป้องวัฒนธรรมและสังคม 4) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาองค์กร โดยเน้นการพัฒนากระบวนการบริการสาธารณะ ธรรมมาภิบาลและระบบราชการ 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น โดยเสริมสร้างโอกาสและพัฒนาเศรษฐกิจขนาดย่อม 6) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเน้นความสำคัญด้านการศึกษา สุขภาพและอุตสาหกรรม 7) ยุทธศาสตร์ด้านการประกันสังคม โดยเน้นการดูแลประชากรอย่างทั่วถึง และ 8) ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

โดยให้ความสนใจและต้องการมีความร่วมมือกับไทย ในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ ด้านอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล การเกษตร การท่องเที่ยวและการบริการ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสร้างความหลากหลายในด้านแหล่งรายได้ทางเศรษฐกิจเพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชนและความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้ บรูไนฯ เป็นรัฐสวัสดิการซึ่งส่งเสริมความกินดีอยู่ดีแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางและมีหลักประกันให้ประชาชน²

ขณะที่ไทยให้ความสำคัญกับบรูไนฯ ในฐานะมิตรประเทศ ซึ่งเป็นประเทศมุสลิม³ ที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนไทยในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ โดยรวมถึงอาเซียนและองค์การความร่วมมืออิสลาม (The Organization of Islamic Cooperation: OIC) ทั้งนี้ ไทยสนใจให้ความร่วมมือกับบรูไนฯ ในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการของบรูไนฯ ดังกล่าว ตลอดจนสาขาศักยภาพอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ร่วมกันโดยเฉพาะการค้าและการลงทุน

นับตั้งแต่ไทยและบรูไนฯ สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ แม้จะดำเนินไปอย่างไม่มีอุปสรรคและไม่มีประเด็นใด ๆ ที่เป็นปัญหาระหว่างกัน แต่ความร่วมมือในสาขาศักยภาพของทั้งสองประเทศ เป็นไปอย่างจำกัดและไม่มีพัฒนาการดังที่ควรจะเป็น ซึ่งผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ การแลกเปลี่ยนเยือนระดับผู้นำรัฐบาลและ

² รัฐบาลบรูไนฯ ดำเนินการหลายโครงการเพื่อมอบสวัสดิการและความกินดีอยู่ดีของประชาชนทั้งด้านที่อยู่อาศัย (ผ่านโครงการ National Housing Scheme) ด้านเงินสวัสดิการเมื่อตงานหรือต้องการความช่วยเหลือ (ผ่าน National Welfare System) ด้านเงินบำนาญหลังเกษียณอายุราชการ ซึ่งกำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายเงินสะสมให้ลูกจ้างในแต่ละเดือน โดยมีส่วนหนึ่งที่ลูกจ้างต้องจ่ายสะสมด้วย (ผ่าน National Retirement Scheme) นอกจากนี้ ผู้ที่ถือสัญชาติบรูไนฯ ทุกคนจะได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลเพียงจ่าย 1 ดอลลาร์บรูไนในทุกครั้งที่ไปพบแพทย์ และได้สิทธิ์ตรวจสุขภาพฟรีในทุกโรงพยาบาลและศูนย์การแพทย์ของรัฐ อีกทั้งรัฐบาลยังให้ผู้ที่ถือสัญชาติบรูไนฯ ทุกคน เข้าเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในโรงเรียนของรัฐทั่วประเทศ และหากต้องการศึกษาต่อรัฐบาลบรูไนฯ ยังเปิดโอกาสให้พลเมืองสมัครทุนการศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Borneo Bulletin Yearbook 2024. *Digital Waves, Sustainable Horizons*. Welfare System, 2567, หน้า 191)

³ บรูไนฯ เป็นประเทศมุสลิมสายกลางที่มีปรัชญาแห่งชาติคือราชาธิปไตยอิสลามมลายู (Malay Islamic Monarchy: MIB) มีศาสนาที่เป็นทางการคือ ศาสนาอิสลาม โดยอนุญาตให้ผู้ที่มีความเชื่อในศาสนาอื่น ๆ นับถือศาสนาตามความเชื่อของตนได้ โดยอาจปฏิบัติกิจทางศาสนา (ที่แตกต่างไปจากศาสนาอิสลาม) ได้ในประเทศแต่ต้องไม่เปิดเผยและทำอย่างสงบและสันติ ทั้งนี้ ตามการสำรวจสำมะโนประชากรของบรูไนฯ เมื่อปี 2022 บรูไนฯ มีประชากรทั้งสิ้น 485,000 คน โดยร้อยละ 82.1 ของประชากรนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 6.7 นับถือศาสนาคริสต์ และร้อยละ 6.3 นับถือศาสนาพุทธ ในขณะที่ร้อยละ 4.9 ระบุว่านับถือศาสนาหรือความเชื่ออื่น ๆ ซึ่งรวมถึงความเชื่อของชาวพื้นเมือง (U.S. Department of state, *2023 Report on International Religious Freedom, Brunei*. [Online], 2023, Available from: <https://www.state.gov/reports/2023-report-on-international-religious-freedom/brunei/>.)

รัฐมนตรีในกรอบทวิภาคีของทั้งสองฝ่าย มิได้มีมากนักและทั้งช่วงระยะเวลาห่างกันในแต่ละครั้ง โดยในช่วง 13 ปีที่ผ่านมา นายกรัฐมนตรีของไทยมาเยือนบรูไนฯ เพียง 3 ครั้ง ได้แก่ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เยือนบรูไนฯ อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2554 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เยือนบรูไนฯ อย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 25-26 มีนาคม 2558 และจนถึงขณะนี้ผ่านมาถึง 8 ปี นายเศรษฐา ทวีสิน เยือนบรูไนฯ ระหว่างวันที่ 10-11 ตุลาคม 2566 และล่าสุด สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนฯ เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 28-29 เมษายน 2567 ซึ่งเป็นเวลากว่า 12 ปี ภายหลังจากที่เคยเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน-2 กรกฎาคม 2555 นอกจากนี้ ไทยและบรูไนฯ จัดตั้งกลไกความร่วมมือทวิภาคีระหว่างกัน คือ คณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย-บรูไนฯ (JCBC) มีประชุมครั้งแรก โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธานร่วมที่กรุงเทพฯ เมื่อ 30-31 มีนาคม 2546 และแม้ว่าทั้งสองฝ่ายพยายามจะกำหนดจัดการประชุมครั้งที่สองเรื่อยมา แต่ก็ล่วงเลยมาจนปัจจุบันที่ยังไม่สามารถตกลงช่วงเวลาตรงกันเพื่อจัดประชุมฯ ได้

ที่ผ่านมาภารกิจหลักประการหนึ่งของสถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน คือ การส่งเสริมให้ภาคประชาชนเป็นกลไกช่วยขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ ควบคู่ไปกับการดำเนินความสัมพันธ์โดยภาครัฐ โดยพยายามสร้างความใกล้ชิดและคุ้นเคยในระดับประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายมีการแลกเปลี่ยนการเยือนมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประเทศไทยยังคงอยู่ในสายตา (visibility) ของชาวบรูไนฯ ทั้งนี้ เมื่อคำนึงถึงว่า ในภาคประชาชนบรูไนฯ มีภาพลักษณ์ที่ดีต่อไทยในระดับดีมากอยู่แล้ว สังเกตได้จากชาวบรูไนฯ จำนวนมากสามารถทักทายและใช้ภาษาไทยอย่างง่าย ๆ อีกทั้งชื่นชอบอาหารไทย ซึ่งส่งผลให้ร้านอาหารไทยเป็นที่นิยมมากในกลุ่มชาวบรูไนฯ ตลอดจนรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวหลัก ๆ ของไทย โดยประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่นิยมของชาวบรูไนฯ

จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ ไปท่องเที่ยวในประเทศไทย เฉลี่ยปีละ 15,000 คน (จากจำนวนประชากรในประเทศประมาณ 450,500 คน⁴) และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ โดยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไปใช้จ่ายในการท่องเที่ยวประเทศไทยสูงเป็นลำดับสอง รองจากนักท่องเที่ยวสิงคโปร์ มีการใช้จ่ายต่อหัวประมาณคนละ 7,000

⁴ Department of Economic Planning and statistics, Ministry of Finance and Economy, Brunei Darussalam, Population estimates of Brunei Darussalam for 2023, [Online], 2023, Available from: <https://deps.mofe.gov.bn/SitePages/Population.aspx>.

บาท/วัน และเดินทางไปกับครอบครัวขนาดใหญ่ด้วยระยะเวลาพำนักอย่างน้อยหนึ่งสัปดาห์⁵ ทั้งนี้ ตามข้อมูลของ Hotel Management Network เมื่อเดือนพฤษภาคม 2566 ประเทศไทยเป็นลำดับที่ 6 ของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวบรูไนฯ รองจากมาเลเซีย สิงคโปร์ ออสเตรเลีย อินโดนีเซีย ซาอุดีอาระเบีย⁶

ขณะเดียวกัน ในภาคประชาชนกลุ่มอื่น ๆ ของทั้งสองประเทศก็ยังคงมีการเดินทางไปมาหาสู่กัน ซึ่งรวมถึงเยาวชนในสถาบันระดับอุดมศึกษาซึ่งบรูไนฯ และไทยได้สร้างเครือข่ายและมีโครงการแลกเปลี่ยนในระดับศึกษาระหว่างกันอยู่บ้างแล้ว โดยประเทศไทยเป็นเป้าหมายที่นักศึกษาชาวบรูไนฯ เลือกที่จะเดินทางไปร่วมโครงการแลกเปลี่ยนในต่างประเทศ มหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม (University Brunei Darussalam: UBD) ซึ่งเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาของรัฐแห่งแรกและใหญ่ที่สุดของบรูไนฯ เป็นสมาชิกของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN) มีความร่วมมือที่ใกล้ชิดในลักษณะการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและกิจกรรมด้านการศึกษาอื่น ๆ ทั้งกับสถาบันการศึกษาของไทยที่เป็นสมาชิกของ AUN (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่) และสถาบันของไทยที่เป็นพันธมิตรอื่น ๆ นอกเหนือจากเครือข่าย AUN ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร และที่ผ่านมามาตั้งแต่ปี 2553 ที่ UBD ได้เริ่มต้นหลักสูตร Discovery Year สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 เพื่อให้มีโอกาสได้ไปศึกษาในสถาบันของประเทศที่ UBD เป็นพันธมิตรด้วยซึ่งรวมถึงไทย มีจำนวนนักศึกษาของ UBD ที่เดินทางไปร่วมโครงการแลกเปลี่ยนที่ประเทศไทยแล้วจำนวนกว่า 600 คน⁷ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัย Universiti Teknologi Brunei (UTB) ได้ลงนามความตกลงความร่วมมือด้านการศึกษากับคณะราชภัฏพระนคร เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2567⁸ และกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2567 โดยเป็นความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนนิสิตและคณาจารย์ การทำวิจัย และกิจกรรมทางวิชาการร่วมกัน ซึ่งความตกลงดังกล่าวได้ส่งผลให้มีการเดินทางมาฝึกงานของ

⁵ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาตลาดท่องเที่ยวกลุ่มอาเซียน Brunei, [ออนไลน์], 2556, แหล่งที่มา: <http://tourismlobrary.tat.or.th>.

⁶ Hotel Management Network, Top ten outbound destinations from Brunei, [Online], 2023, Available from: <http://www.hotelmanagement-network.com>.

⁷ การหารือระหว่างสถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน กับ มหาวิทยาลัยดารุสซาลาม เมื่อ 8 สิงหาคม 2567

⁸ Universiti Teknologi Brunei, Mou Signing between Universiti Teknologi Brunei and Phranakhon Rajabhat University (PNRU), [Online], 2024, Available from: <https://www.utb.edu.bn/news/mou-signing-between-universiti-teknologi-brunei-and-phranakhon-rajabhat-university-pnru/>.

นักศึกษาจาก UTB ในบริษัทสถาปนิกของไทย⁹ ขณะเดียวกัน นักศึกษาจากฝ่ายไทยในช่วงหลังโควิด-19 เป็นต้นมา ข้อมูลที่ผู้ศึกษามีในช่วงการปฏิบัติงาน มหาวิทยาลัยฟาฏอนีได้ส่งให้นักศึกษามาฝึกงานที่ บรูไนฯ ช่วงเดือนมกราคม-เดือนมีนาคม 2567 และก่อนช่วงการระบาดของโควิด-19 มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ก็ได้ส่งนักศึกษามาฝึกงานเช่นกัน

นอกจากนี้ ที่ผ่านมา รัฐบาลบรูไนฯ ได้ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาไทยมุสลิมในภาคใต้ของไทย ผ่านคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มาศึกษาในสาขาอิสลามศึกษาที่มหาวิทยาลัย Universiti Islam Sultan Sharif Ali (UNISSA) ปีละ 10 ทุน จนจบการศึกษา

ขณะที่การเดินทางแลกเปลี่ยนการเยือนในกรอบอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนักท่องเที่ยวและนักศึกษามีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปแนวทางเชิงบวกเช่นกัน กล่าวคือ ตามวิสัยทัศน์บรูไนฯ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างความหลากหลายของรายได้ด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นการลงทุนจากต่างประเทศและการพัฒนาศักยภาพและทักษะของประชาชนในด้านต่าง ๆ เพื่อก้าวไปสู่การเป็นประเทศบรูไนฯ ที่ทันสมัยอย่างรอบด้าน และโดยที่ประเทศไทยเป็นประเทศเป้าหมายหนึ่งของบรูไนฯ ที่บรูไนฯ ต้องการกระชับความร่วมมือเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว การแลกเปลี่ยนการเยือนในกรอบต่าง ๆ เพื่อวัตถุประสงค์การแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดความเชี่ยวชาญ ตลอดจนจนประสบการณ์ต่าง ๆ ในสาขาศักยภาพต่าง ๆ จึงน่าจะมีโอกาสที่จะผลักดันให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นด้วย

นอกจากนี้ ได้มีพัฒนาการล่าสุด เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ในภาคประชาชน ในช่วงการเสด็จฯ เยือนไทยอย่างเป็นทางการของสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนฯ กล่าวคือ ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว และเห็นพ้องกันให้ใช้ประโยชน์และเร่งรัดการดำเนินการตามบันทึกความเข้าใจฯ พร้อมกับตกลงที่จะส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยวมุสลิม ตลอดจนการเพิ่มจำนวนเที่ยวบินตรงและขยายเส้นทางการบินระหว่างประเทศ อีกทั้งยังเห็นพ้องที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับประชาชนด้วย

จากบริบทข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การใช้ประโยชน์จากบริบทดังกล่าวส่งเสริมความใกล้ชิดในระดับประชาชนของทั้งสองประเทศเพื่อเพิ่มพลวัตในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ ให้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น เป็นเรื่องที่สถานเอกอัครราชทูตฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับกรอบการดำเนินการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเยือนที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบควรช่วยกันดำเนินการ โดยเฉพาะในช่วงหลังการระบาดของโควิด-19 ที่ทั้งไทยและบรูไนฯ ต่างมีนโยบาย

⁹ ข้อมูลจากการหารือระหว่างสถานเอกอัครราชทูตฯ ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน กับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาฯ เมื่อ 10 เมษายน 2567.

เสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านเศรษฐกิจเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ โดยยิ่งประชาชนมีความคุ้นเคย และรู้จักกันมากขึ้นเท่าใด การส่งเสริมผลประโยชน์ระหว่างกันก็จะยังสามารถกระทำได้อย่างสะดวก และราบรื่น ซึ่งประเทศไทยจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งจากการมีความร่วมมือกับบรูไนฯ ในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและบรรจุวิสัยทัศน์ 2035 รวมทั้งจากการที่บรูไนฯ นำเข้าสินค้าและอาหารของไทยมากยิ่งขึ้น หรือสนับสนุนโอกาสของไทยในการเข้าไปลงทุนในสาขาศักยภาพ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายเสริมสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล อีกทั้งความใกล้ชิดในระดับประชาชน ยังจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนการเยือนและการท่องเที่ยวระหว่างกัน ซึ่งเป็นไปตามวิสัยทัศน์ Thailand Vision “Ignite Thailand” จุดพลัง รวมใจ ไทยต้องเป็นหนึ่ง” ของนายกรัฐมนตรีที่มีเป้าหมายหนึ่งในการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางเมืองท่องเที่ยว (Tourism Hub) อีกด้วย

1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ

การเยือนบรูไนฯ อย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10-11 ตุลาคม 2566 และการเสด็จฯ เยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนฯ เมื่อวันที่ 28-29 เมษายน 2567 เป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ส่งเสริมให้บรรยากาศและทิศทางการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ เปลี่ยนไปในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่พัฒนาการความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศที่ไม่ได้มีความก้าวหน้ามากนัก โดยน่าจะส่งผลให้มีการเชิญการเยือนระดับสูงเกิดขึ้นอีกหลายโอกาสในช่วง 3-5 ปีข้างหน้า รวมทั้งเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถจัดการประชุม JCBC ครั้งที่ 2 หลังจากล่วงเลยกำหนดเวลาจัดมาหลายปี ซึ่งการประชุมดังกล่าวจะเป็นกลไกสำคัญ ที่จะผลักดันให้ความร่วมมือในสาขาเป้าหมายเกิดผลเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การที่ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวฯ และเห็นพ้องที่จะสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน น่าจะส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายดำเนินการร่วมกัน เพื่อเชื่อมโยงประชาชนทั้งสองฝ่ายมีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับประชาชนมากยิ่งขึ้นในอนาคต

เมื่อคำนึงถึงว่า ในช่วง 3-5 ปีข้างหน้า ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ น่าจะสามารถปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมและมีพลวัตมากขึ้น อันเป็นผลจากการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐ ซึ่งต่างก็จะร่วมกันผลักดันให้เกิดผลตามผลการหารือร่วมกันของผู้นำทั้งสองฝ่าย ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การใช้ประโยชน์จากโอกาสที่ใกล้ชิดนี้ ส่งเสริมกลไกภาคประชาชนเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกัน ควบคู่ไปกับการดำเนินการภายใต้กรอบของภาครัฐ จะเป็นการทำให้ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสองประเทศให้ก้าวหน้าไปรวดเร็วและแข็งแกร่งมากขึ้น โดยใช้วิธีการศึกษาบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อหน่วยงานของไทยมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1) ส่งเสริมการไปมาหาสู่ระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ โดยเน้นเรื่องการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวระหว่างกัน

2) เพิ่มพูนความรู้จักและคุ้นเคยประเทศไทยในกลุ่มเยาวชนระดับอุดมศึกษาของบรูไนฯ ผ่านเครือข่ายความร่วมมือของสถาบันการศึกษาทั้งสองฝ่ายที่ได้มีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาหรือกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างกันอยู่แล้ว เพื่อส่งเสริมให้คนเหล่านี้เดินทางไปประเทศไทยซ้ำอีกเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวัยทำงาน

3) สนับสนุนการไปมาหาสู่กันในกลุ่มประชาชนหรือภาคเอกชนอื่น ๆ ในกรอบความร่วมมือที่ต่างมีร่วมกันอยู่แล้วหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนที่มีความสนใจร่วมกัน

ทั้งนี้ การศึกษาในครั้งนี้จะเน้นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหรือมีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับแลกเปลี่ยนในภาคประชาชนในบริบทของความสัมพันธ์ไทยและบรูไนฯ โดยรวมถึงสถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน ซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่และมีภารกิจในการเพิ่มพูนความใกล้ชิดระหว่างประชาชนชาวไทยและบรูไนฯ หน่วยงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย ตลอดจนหน่วยงานที่มีบทบาทหรือรับผิดชอบรอบ ความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนบุคลากรไทยกับบรูไนฯ เช่น สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

การวิเคราะห์ประเด็นศึกษาและผลการศึกษา

2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา

โดยที่การศึกษาในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ภาคประชาชนเป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินความสัมพันธ์ไทยและบรูไนฯ ให้มีพลวัตมากขึ้น จึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม ทั้งของไทยและบรูไนฯ ได้แก่ (1) นักท่องเที่ยว (2) นักศึกษาในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาภายใต้โครงการแลกเปลี่ยน การฝึกงาน และทุนการศึกษา (3) ประชาชนหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องที่มีกรอบแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันด้วยวัตถุประสงค์อื่น ๆ นอกเหนือจากการท่องเที่ยวและการศึกษา

โดยการศึกษาในครั้งนี้จะค้นหาและศึกษาปัจจัยดึงดูด (pull factor) ที่ทำให้นักศึกษาไทยและบรูไนฯ 3 กลุ่มดังกล่าว แลกเปลี่ยนการเยือนซึ่งกันและกัน โดยขอบเขตการศึกษาเริ่มตั้งแต่ปี 2565 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากปี 2565 เป็นปีที่บรูไนฯ ผ่อนคลายมาตรการโควิด-19 โดยเริ่มให้ประชาชนเดินทางออกนอกประเทศได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตและสายการบิน Royal Brunei Airlines เริ่มกลับมาให้บริการเส้นทางบินตรงไปยังประเทศไทย และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนนักศึกษาของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งหน่วยงาน ต่าง ๆ เริ่มกลับมาดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนบุคลากรกันได้ตามปกติ

ทั้งนี้ โดยที่ข้อมูลด้านการเดินทางไปบรูไนฯ ของฝ่ายไทยในประชากรทั้งสามกลุ่มยังมีไม่มากนัก เนื่องจากบรูไนฯ ยังไม่เป็นจุดหมายปลายทางที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปของชาวไทย ผู้ศึกษาจึงใช้การศึกษาจากข้อมูลเอกสารการปฏิบัติงานและการสัมภาษณ์บุคลากรที่ผู้ศึกษาได้รู้จักหรือเคยประสานงานด้วย ในช่วงการปฏิบัติงานที่สถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านปัจจัยดึงดูดการเดินทางมาบรูไนฯ ของบุคลากรจากฝ่ายไทย

การศึกษาปัจจัยดึงดูดด้านการแลกเปลี่ยนการเดินทางในช่วงดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนการเยือนและการท่องเที่ยวระหว่างกัน ซึ่งรวมถึงสถานเอกอัครราชทูตฯ หน่วยงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับบริบทการดำเนินความสัมพันธ์ไทยกับบรูไนฯ เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลสำหรับการนำมาพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทางการผลักดันเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันในกลุ่มชาวบรูไนฯ และไทยได้อย่างสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน

2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยดึงดูด (pull factor) ที่ทำให้ชาวบรูไนฯ และไทย จำนวน 3 กลุ่ม (นักท่องเที่ยว นักศึกษา และภาคเอกชนอื่น ๆ) เดินทางไปประเทศไทยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอข้อมูลผลการศึกษา ดังนี้

1) การสำรวจข้อมูลจากชาวบรูไนฯ เกี่ยวกับการเดินทางไปท่องเที่ยวประเทศไทย โดยแบบสอบถามและสัมภาษณ์บริษัทที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการนำเที่ยวและข้อมูลการหารือกับผู้แทนสายการบิน Royal Brunei Airlines

2) การสัมภาษณ์บุคลากรด้านการศึกษาทั้งฝ่ายไทยและบรูไนฯ แยกเป็น

2.1) ฝ่ายบรูไนฯ : นักศึกษาบรูไนฯ ที่เดินทางมาประเทศไทยเพื่อร่วมโครงการแลกเปลี่ยนในสถาบันอุดมศึกษาของไทยในระยะ 1 เทอมการศึกษา จำนวน 3 คน โครงการฝึกงานในหน่วยงานเอกชนของไทยในระยะประมาณ 2 เดือน จำนวน 2 คน

2.2) ฝ่ายไทย : นักศึกษาชาวไทยที่เคยเดินทางมาศึกษาและอยู่ระหว่างศึกษาในสถาบันระดับอุดมศึกษาของบรูไนฯ ด้วยทุนการศึกษา จำนวน 2 คน และนักศึกษาวไทยที่เดินทางไปฝึกงานที่หน่วยงานของบรูไนฯ ในระยะเวลาประมาณ 2 เดือน จำนวน 1 คน

3) ข้อมูลรอบความร่วมมือของภาคเอกชน ที่ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเยือนของบุคลากรทั้งสองฝ่าย นอกเหนือจากการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวและกลุ่มนักศึกษา ในที่นี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษารอบความร่วมมือของโรงพยาบาลเอกชนของทั้งสองประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์และการพยาบาลระหว่างกัน ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าบุคลากรกลุ่มดังกล่าวจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในอนาคต ในการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ มีพลวัตมากขึ้นในอนาคต

ทั้งนี้ เมื่อได้ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยดึงดูดที่ทำให้ประชากรของทั้ง 3 กลุ่ม เดินทางแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันแล้ว ผู้ศึกษาจะได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น

2.2.1 การศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยว

ผลการสำรวจข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ

2.2.1.1 ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสำรวจเพื่อสอบถามข้อมูลการท่องเที่ยวจากชาวบรูไนฯ (จำนวน 100 คน) ซึ่งมาขอรับการตรวจลงตราจากสถานเอกอัครราชทูตฯ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม 2567 และที่ไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหารไทยในบรูไนฯ ในช่วงดังกล่าว รวมทั้งชาวบรูไนฯ ในหน่วยงานภาครัฐที่ติดต่อและประสานงานกับสถานเอกอัครราชทูตฯ โดยแสดงผล ดังนี้

ตารางที่ 1 แหล่งข้อมูลที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ รู้จักประเทศไทย

แหล่งที่มา	ร้อยละ
1. รู้จักประเทศไทยแล้ว	73
2. อินเทอร์เน็ต	43
3. เพื่อนและญาติ	40
4. สื่อต่าง ๆ	26
5. หนังสือเกี่ยวกับประเทศไทยและหนังสือนำเที่ยว	7
6. บริษัทผู้ประกอบการท่องเที่ยว	7
7. การจัดแสดงเกี่ยวกับประเทศไทย	9
8. ส่วนหนึ่งของแพ็คเกจทัวร์	7
9. อื่น ๆ	2

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลว่าชาวบรูไนฯ ส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทยแล้ว โดยผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ 73 รู้จักประเทศไทยอยู่แล้ว รองลงมา รู้จักประเทศไทยจาก อินเทอร์เน็ต เพื่อนและญาติมิตร (ร้อยละ 43 และ 40 ตามลำดับ) และจากสื่อต่าง ๆ (ร้อยละ 26) สะท้อนว่า ชาวบรูไนฯ รู้จักประเทศไทยดีและสามารถไปท่องเที่ยวประเทศไทย ด้วยข้อมูลจากการ ค้นคว้าด้วยตัวเองและสื่อต่าง ๆ เนื่องจากเพียงร้อยละ 7 รู้จักประเทศไทยจากหนังสือเกี่ยวกับ ประเทศไทยและหนังสือนำเที่ยว รวมทั้งข้อมูลจากบริษัทนำเที่ยว สะท้อนว่าชาวบรูไนฯ ไม่ได้นิยม อ่านเอกสารนำเที่ยวหรือแผ่นพับนำเที่ยวประเทศไทย ขณะที่ร้อยละ 9 รู้จักประเทศไทยจากการจัดแสดง เกี่ยวกับประเทศไทยแสดงว่า การจัดเทศกาลไทยหรือนิทรรศการไทยไม่ได้มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับ ประเทศไทยเพิ่มขึ้นมากนัก

ตารางที่ 2 ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวด้วย

ผู้ที่เดินทางด้วย	ร้อยละ
1. เดินทางคนเดียว	11
2. ครอบครัว/ญาติ	65
3. เพื่อน/คู่รัก	19
4. อื่น ๆ	4
5. ไม่มีคำตอบ	1

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามเดินทางมาประเทศไทยกับครอบครัวและญาติ (ร้อยละ 65) รองลงมาคือ ร้อยละ 19 เดินทางกับเพื่อนหรือคู่รัก และร้อยละ 11 เดินทางคนเดียว แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ นิยมเดินทางมาประเทศไทยกับครอบครัวและญาติ

ตารางที่ 3 จำนวนคืนที่พำนักในประเทศไทย

จำนวนคืน	ร้อยละ
1. 1-5 คืน	44
2. 6-10 คืน	25
3. 11-15 คืน	2
4. มากกว่า 15 คืน	23
5. ไม่มีคำตอบ	6

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลว่า ชาวบรูไนฯ ใช้เวลาเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยในจำนวนที่หลากหลาย แต่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระยะเวลา 1-5 คืน (ร้อยละ 44) ระยะเวลา 6-10 คืน (ร้อยละ 25) และมากกว่า 15 คืน (ร้อยละ 23) ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวของไทย ที่ว่า วันที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปประเทศไทย จะเฉลี่ยประมาณ 1 สัปดาห์

ตารางที่ 4 จุดประสงค์ในการเดินทางไปประเทศไทย

จุดประสงค์ในการเดินทางไปประเทศไทย	ร้อยละ
1. พักผ่อนหย่อนใจ	75
2. เยี่ยมเยียนญาติและเพื่อน	24
3. ธุรกิจ	8
4. เข้าร่วมประชุมและสัมมนา	9
5. โปรแกรมแลกเปลี่ยน	21
6. วัฒนธรรม	17
7. ต้องการความสนุกสนาน	40
8. กีฬาและสันทนาการ	8
9. การแพทย์	10
10. ด้านศาสนา	10
11. จับจ่ายซื้อของ	63

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลว่า ชาวบรูไนฯ ที่ตอบคำถาม ต้องการเดินทางมาประเทศไทยด้วยเหตุผลตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ พักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 75) จับจ่ายซื้อของ (ร้อยละ 63) และต้องการความสนุกสนาน (ร้อยละ 40) นอกจากนั้น ผู้ตอบคำถามเดินทางไปประเทศไทยไปด้วยวัตถุประสงค์อื่น ๆ เรียงตามลำดับ ได้แก่ จำนวนร้อยละ 21 เพื่อร่วมโครงการแลกเปลี่ยน ร้อยละ 17 เพื่อประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม ร้อยละ 10 เพื่อวัตถุประสงค์ด้านการแพทย์ ร้อยละ 10 เพื่อปฏิบัติกิจด้านศาสนา ร้อยละ 8 เข้าร่วมประชุมและสัมมนา และร้อยละ 8 ทำกิจกรรมกีฬาและสันทนาการ

สรุปข้อมูลจากตารางดังกล่าวได้ว่า จุดประสงค์หรือความต้องการเดินทางมาประเทศไทยที่โดดเด่นที่สุด คือ พักผ่อนหย่อนใจ รองลงมาคือ การจับจ่ายซื้อของ ซึ่งสะท้อนข้อมูลที่ประจักษ์ทั่วไปในบรูไนฯ ว่า ชาวบรูไนฯ นิยมไปพักผ่อนและแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ นอกประเทศ เนื่องจากในบรูไนฯ ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากนักและมีทางเลือกสินค้าที่จำกัด ทั้งนี้ มีข้อมูลที่น่าสนใจได้แก่

1) มีนักศึกษาบรูไนฯ เดินทางมาประเทศไทยเพื่อเหตุผลด้านการศึกษา (ร้อยละ 21 ของผู้ตอบคำถาม) และมีชาวบรูไนฯ ที่ตอบคำถามส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 8) เดินทางมาเพื่อวัตถุประสงค์ด้านธุรกิจ แสดงข้อมูลเชิงบวกว่าประชาชนทั้งสองฝ่ายมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยเหตุผลอื่นด้วยเช่นกันที่นอกเหนือจากการท่องเที่ยว

2) จำนวนร้อยละ 10 มาด้วยเหตุผลด้านศาสนา ซึ่งเป็นไปได้ว่าผู้ตอบคำถามเป็นชาวจีนบรูไนฯ ซึ่งนับถือศาสนาพุทธ เดินทางมาประเทศไทยเพื่อทำบุญสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งไม่สามารถกระทำได้อย่างเปิดเผยในบรูไนฯ ได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านศาสนาอิสลาม

3) ชาวบรูไนฯ เพียงร้อยละ 8 ที่ตอบคำถามมาประเทศไทยด้วยเหตุผลด้านกีฬาและสันทนาการ แสดงว่า หากประเทศไทยจะเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวบรูไนฯ มาไทยด้วยเหตุผลด้านกีฬาและสันทนาการ อาจจะไม่เป็นที่สนใจนัก

4) จำนวนร้อยละ 10 ด้วยเหตุผลด้านการแพทย์ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่าผู้ตอบคำถามอาจเป็นชาวบรูไนฯ ที่มีศักยภาพในการจ่ายเงิน เพื่อใช้บริการการแพทย์หรือการตรวจสุขภาพในประเทศไทย

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของชาวบรูไนฯ ที่มีต่อประเทศไทย

ระดับจากน้อยไปมาก	ร้อยละ					
	1	2	3	4	5	ไม่มี ความเห็น
1. ชาวบรูไนฯ มีความรู้สึกที่ดีต่อประเทศไทย	5	4	12	33	39	6
2. ประเทศไทยสามารถให้ประสบการณ์ ของความเป็นเมือง (เช่น สถานที่จับจ่าย ซื้อสินค้า อาหาร ความสนุกสนาน ช่วง กลางคืน และสิ่งบันเทิงใจอื่น ๆ)	5	6	13	23	46	6
3. ประเทศไทยมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ หลากหลายสำหรับสมาชิกครอบครัว	7	7	4	28	46	6
4. ชาวไทยเป็นมิตรกับแขกผู้มาเยือน	7	7	9	27	39	10
5. ค่าใช้จ่ายในประเทศไทยเป็นที่ยอมรับได้	5	5	11	31	41	5
6. ประเทศไทยเป็นที่นิยมและทันสมัย	9	3	7	33	42	5
7. ประเทศไทยเป็นประเทศจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อ ชาวมุสลิม	12	12	9	28	21	17

หมายเหตุ 1 = ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง 5 = เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าชาวบรูไนฯ ที่ตอบคำถามจำนวนร้อยละ 46 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ประเทศไทยให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวในเมือง เช่น มีห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร และแหล่งบันเทิงช่วงกลางคืน และร้อยละ 46 เช่นเดียวกัน ที่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ประเทศไทยมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายสำหรับสมาชิกในครอบครัว สะท้อนว่า ชาวบรูไนฯ ชื่นชอบที่ประเทศไทยมีความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้ที่มาท่องเที่ยวเป็นครอบครัว โดยสามารถพักผ่อนหย่อนใจ พร้อมกับมีแหล่งจับจ่ายซื้อของ มีกิจกรรมบันเทิงยามราตรี ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่มีหรือมีไม่หลากหลายในบรูไนฯ

ขณะที่ร้อยละ 42 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ประเทศไทยเป็นที่นิยมและทันสมัย และร้อยละ 41 เห็นว่า ค่าใช้จ่ายในประเทศไทยไม่สูงมากนัก ขณะที่ร้อยละ 39 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ชาวไทยเป็นมิตรกับแขกผู้มาเยือน อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 21 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่เป็นมิตรต่อชาวมุสลิมซึ่งเป็นจำนวนไม่มากนัก สะท้อนได้ว่าชาวมุสลิมบรูไนฯ

ส่วนหนึ่งที่มาท่องเที่ยว อาจจะต้องการปฏิบัติตามจารีตของศาสนาแต่ไม่สะดวกนัก เช่น ร้านอาหาร ฮาลาลหรือสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ

ตารางที่ 6 ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ เมื่อเดินทางไปท่องเที่ยวประเทศไทย

ระดับจากน้อยไปมาก	ร้อยละ					
	1	2	3	4	5	ไม่มี ความเห็น
1. ความปลอดภัย	3	10	21	27	32	1
2. พักผ่อนหย่อนใจ	9	4	8	26	49	0
3. ชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์	6	6	11	33	39	1
4. ประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่แตกต่าง	5	7	10	32	42	0
5. ค่าใช้จ่ายด้านที่พักมีคุณภาพแต่ราคา ไม่แพง	6	5	8	36	40	0
6. ชาวไทยเป็นมิตร	3	9	7	36	40	1
7. อาหารไทย	5	9	8	26	44	1
8. จั๊บจ่ายซื้อของที่ตลาดนัด	8	4	7	26	53	0
9. จั๊บจ่ายซื้อของที่ห้างสรรพสินค้าชั้นนำ	10	1	3	28	53	1
10. กิจกรรมบันเทิงยามราตรี	7	7	10	26	43	0
11. กิจกรรมกีฬา และสันทนาการ	8	5	16	28	29	1
12. กิจกรรมและงานด้านวัฒนธรรม	8	4	14	31	35	0
13. สปา	9	4	10	26	43	1
14. การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์	4	8	12	29	38	1

หมายเหตุ 1 = ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง 5 = เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ 6 แสดงปัจจัยดึงดูดที่ทำให้ชาวบรูไนฯ ไปท่องเที่ยวประเทศไทย โดยมีผู้ตอบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ต้องการมาซื้อสินค้าที่ประเทศไทย โดยมีจำนวนที่ตอบเท่ากัน ทั้งที่ ตลาดนัดและห้างสรรพสินค้าชั้นนำ (ร้อยละ 53) รองลงมาคือ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 49) รับประทานอาหารไทย (ร้อยละ 44) และกิจกรรมบันเทิงยามราตรี (ร้อยละ 43) และสปา (ร้อยละ

43) แสดงให้เห็นว่า การมาจับจ่ายซื้อสินค้าของไทย เป็นปัจจัยดึงดูดการเดินทางมาประเทศไทย มากที่สุด โดยความคาดหวังด้านการพักผ่อนหย่อนใจ อาหารไทย กิจกรรมบันเทิงยามราตรี เป็นปัจจัย ดึงดูดที่รองลงมา ซึ่งสะท้อนในเบื้องต้นว่าชาวบรูไนฯ ต้องการมีประสบการณ์ที่แปลกใหม่จากกิจกรรม การท่องเที่ยวเหล่านี้ที่ประเทศไทย

ขณะที่ความต้องการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่าง (ร้อยละ

42) ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายที่พักที่มีคุณภาพแต่ไม่แพงมากนัก (ร้อยละ 40) ความเป็นมิตรของชาวไทย (ร้อยละ 40) ความต้องการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม (ร้อยละ 39) และการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (ร้อยละ 38) เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดชาวบรูไนฯ มาไทยเช่นกัน แต่ไม่มากเท่ากับความต้องการรับ ประสบการณ์การบริการที่บรูไนฯ ไม่มีหรือมีจำกัด ทั้งนี้ ท่องเที่ยวเชิงการแพทย์เป็นปัจจัยดึงดูดที่ไม่ โดดเด่นนัก อาจจะเพราะชาวบรูไนฯ ส่วนใหญ่ที่ตอบคำถามเป็นผู้มีสัญชาติบรูไนฯ และได้รับ สวัสดิการการรักษาพยาบาลฟรีจากรัฐบาลบรูไนฯ นอกจากนี้ กิจกรรมกีฬาและสันทนาการเป็นปัจจัย ดึงดูดที่น้อยที่สุด (ร้อยละ 29) ซึ่งสะท้อนว่า การประชาสัมพันธ์เชิญชวนด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และสันทนาการ ไม่น่าจะมีประสิทธิผลนักสำหรับชาวบรูไนฯ

2.2.1.2 ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีลูกค้าเป็นชาวบรูไนฯ จำนวน 2 ราย ดังนี้

นาย Foo Yan Ho ตำแหน่ง Marketing Manager บริษัท Southern Cross Travel ให้ข้อมูลว่า ชาวบรูไนฯ นิยมไปเที่ยวประเทศไทยเป็นครอบครัว และชื่นชอบประเทศไทย เนื่องจากมีหลากหลายกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว โดยจุดหมายปลายทางที่เป็นที่นิยมมาก คือ กรุงเทพฯ เพื่อจับจ่ายซื้อของทั้งสินค้าราคาแพงและที่จำหน่ายตามตลาดนัด เช่น จตุจักร และ ประตูน้ำ นอกจากนี้ ชอบรับประทานอาหารไทย รวมทั้งไปใช้บริการสิ่งบันเทิงยามค่ำคืน โดยไม่เคร่งครัด กับหลักศาสนามากนัก โดยเฉพาะเมื่อเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเล็กหรือคนคุ้นเคย เพราะไม่ต้อง ระวังมัดระวังเรื่องการโดนตำหนิหรือเพ่งเล็ง เนื่องจากต้องการพักผ่อนหย่อนใจจริง ๆ

ชาวบรูไนฯ ชอบ จ. เชียงใหม่ และ จ. เชียงราย เช่นกัน เพื่อการทัศนศึกษา ทั้งนี้ ไม่ได้คำนึงถึงราคาตั๋วเครื่องบินมากนัก โดยคำนึงถึงความสะดวกในเส้นทางบินตรง บันดาร์เสรีเบกาวัน-กรุงเทพฯ โดยสายการบิน Royal Brunei Airlines มากกว่า รวมทั้งนิยมเดินทาง ไปกับครอบครัว ช่วงปิดเทอมและวันหยุดยาว แม้บัตรโดยสารเครื่องบินจะมีราคาสูง ทั้งนี้ เห็นว่า ประเทศไทยได้เปรียบกว่าสิงคโปร์ ในด้านราคาค่าที่พัก รวมทั้งมีทางเลือกที่พักที่หลากหลาย และมี ที่พักจำนวนมากที่ชาวบรูไนฯ ยอมรับด้านราคาได้ สำหรับแนวทางการส่งเสริมการเยือนสำหรับ ชาวบรูไนฯ มาประเทศไทย เห็นว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย ดีอยู่แล้ว แต่อาจพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองแก่ชาวบรูไนฯ ด้วย เนื่องจากชาวบรูไนฯ รู้จักเมืองท่องเที่ยวหลัก ๆ ของประเทศไทยค่อนข้างดีมาก รวมทั้งอาจพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยว

เชิงการแพทย์ โดยอาจจะตั้งผู้แทนในบรูไนฯ ประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง เนื่องจากที่ผ่านมามีผู้ที่สนใจถามข้อมูลโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวอายุ 50-60 ปี แต่บริษัทผู้ประกอบการท่องเที่ยวในบรูไนฯ ไม่กล้าที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เนื่องจากเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และอาจมีความเสี่ยงหากการรักษาพยาบาลไม่เป็นผล

นางสาว Mary Yin Fong ผู้จัดการด้านการขายภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก บริษัท Freme Travel Services เห็นว่า สิ่งดึงดูดชาวบรูไนฯ ให้ไปเที่ยวไทยมีหลากหลาย แต่ที่เป็นที่นิยมมากที่สุด คือ การไปจับจ่าย ชื้อของ และไม่เคร่งครัดด้านศาสนามากนักในช่วงการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม มีนักท่องเที่ยวประมาณร้อยละ 10 ขอให้จัดให้ประกอบกิจทางศาสนาอิสลามด้วย ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวบรูไนฯ ใช้เวลาเดินทางมาประเทศไทยเฉลี่ยประมาณ 7 วัน ส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ และต่อไปยังเมืองรอบ ๆ เช่น พัทยาและหัวหิน รวมทั้งที่มีเดินทางต่อไปยัง จ. เชียงใหม่ และ จ. เชียงราย เพื่อไปเยี่ยมชมแหล่งวัฒนธรรมและชมธรรมชาติและอากาศเย็น ในช่วงเดือนธันวาคม เนื่องจากบรูไนฯ ไม่มีพื้นที่อากาศเย็นเพราะเป็นเขตร้อนชื้น นอกจากนี้ เห็นว่า การใช้บริการดูแลผิวและการชะลอวัยในประเทศไทย เริ่มเป็นที่นิยมในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีชื่อเสียงและบรูไนฯ ยังไม่มีความเชี่ยวชาญและไม่มีความรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเช่นประเทศไทย สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวประเทศไทยนั้น เห็นว่า ควรนำสื่อ social media โดยเฉพาะ Instagram และ Facebook มาประชาสัมพันธ์ประเทศไทยน่าจะได้ผลมากกับชาวบรูไนฯ เนื่องจากชาวบรูไนฯ ใช้สื่อดังกล่าวค่อนข้างมาก เนื่องจากไม่มีสิ่งบันเทิงเริงใจยามว่างมากนัก

2.2.1.3 ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลจากประสบการณ์ที่ปฏิบัติงานที่สถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน และมีโอกาสร่วมในการหารือระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสายการบิน Royal Brunei Airlines¹⁰ สามารถสรุปเกี่ยวกับข้อมูลการเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศได้ว่า

1) การเพิ่มจำนวนเที่ยวบินตรง ระหว่างกรุงเทพฯ-บันดาร์เสรีเบกาวัน หรือกลับมาทำการบินเส้นทางบินตรงทุกวัน ดังเช่นก่อนโควิด-19 (ปัจจุบัน 4 เที่ยวบินต่อสัปดาห์) ในขั้นนี้ยังไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากจำนวนนักบินไม่พอ หลังจากที่ได้ยกเลิกสัญญาการทำงานไปเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19

2) สายการบินฯ รับจะไปพิจารณาปัญหาเรื่องวันและเวลาของเที่ยวบินในปัจจุบันที่ไม่ค่อยสะดวกนัก สำหรับผู้เดินทาง (มีเที่ยวบินตรงระหว่างกันในวันอังคาร วันพุธ วันเสาร์

¹⁰ เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2567 ผู้บริหารด้านการตลาดของสายการบิน Royal Brunei Airlines ได้เข้าพบนางสาวบุศรา กาญจนาลัย เอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวันเพื่อหารือเรื่องการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างชาวไทยและบรูไนฯ

และวันอาทิตย์ โดยวันพุธและวันอาทิตย์ เป็นเที่ยวบินที่เดินทางกลับถึงบันดาร์เสรีเบกาวัน ในเวลาเกือบ 00.45 น.) ทำให้ไม่เอื้อต่อการเดินทางไปและกลับ สำหรับการท่องเที่ยวหรือประกอบกิจกรรมรวมทั้งการเดินทางไปประชุมของผู้เดินทาง ทั้งนี้ ปัญหาขณะนี้ คือ ชาวบรูไนฯ ที่ประสงค์จะเดินทางไปท่องเที่ยวไทยในช่วงสุดสัปดาห์ โดยไม่ต้องลางานประจำ ซึ่งมีเที่ยวบินที่สะดวกมากที่สุด คือ วันเสาร์ช่วงสาย และเดินกลับบรูไนฯ ในคืนวันอาทิตย์หลังเที่ยงคืน ซึ่งสามารถค้างคืนในประเทศไทยได้คืนเดียว และทำให้เหนื่อยล้าสำหรับการไปทำงานในเช้าวันจันทร์ ขณะเดียวกันผู้ที่เดินทางไปเข้าร่วมประชุมระหว่างกัน โดยเฉพาะหน่วยงานราชการ จะต้องขาดหรือยกเลิกประชุม หากมีประชุมในวันพฤหัสบดี และวันศุกร์ เพื่อใช้เที่ยวบินวันพุธบินตรงกลับถิ่นพำนัก หรือมิเช่นนั้น หากจะกลับวันพฤหัสบดี หรือวันศุกร์ ก็ต้องไปใช้บริการเที่ยวบินที่ต้องไปพักคอย เพื่อต่อเที่ยวบินกลับถิ่นพำนัก โดยการปรับให้มีเที่ยวบินวันศุกร์ จะเป็นการอำนวยความสะดวกมากขึ้นและเป็นการกระตุ้นการเดินทางระหว่างกัน โดยเฉพาะฝ่ายบรูไนฯ ที่จะไปท่องเที่ยวหรือไปจับจ่ายซื้อสินค้า ในช่วงสุดสัปดาห์ หรือผู้เดินทางฝ่ายไทยที่จะสามารถไปท่องเที่ยวบรูไนฯ ในช่วงสุดสัปดาห์เช่นกัน

3) สายการบินฯ ได้เสนอการใช้กิจกรรมหรืองานในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ของไทยดึงดูดนักท่องเที่ยวระหว่างกัน โดยกรณีชาวบรูไนฯ ไปท่องเที่ยวประเทศไทย เสนอการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประชาสัมพันธ์การจัดงานเทศกาลของไทย เช่น สงกรานต์และลอยกระทง หรือการจัดเฉลิมฉลองในกรณีพิเศษของไทย ที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยทำเป็นแพ็คเกจส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งสายการบินฯ พร้อมทั้งจะสนับสนุนและทำงานร่วมกับบริษัทผู้ประกอบการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันสายการบินฯ เสนอการส่งเสริมการท่องเที่ยวบรูไนฯ โดยชาวไทยว่าอาจใช้จุดขายของบรูไนฯ เพื่อเพิ่มความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทย เช่น การมาถ่ายรูปหรือการได้มีโอกาสมาเห็นพระราชวังในบรูไนฯ เมื่อคำนึงถึงว่า ขณะนี้สมาชิกพระราชวงศ์ของบรูไนฯ เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในกลุ่มชาวไทย หรือสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ด้านศาสนาของบรูไนฯ เช่น มัสยิดในพื้นที่ต่าง ๆ โดยอาจเน้นเป้าหมายที่กลุ่มชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ในระยะเริ่มต้น นอกจากนี้ อาจร่วมกันประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบรูไนฯ ซึ่งน่าจะเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวรุ่นหนุ่มสาวชาวไทย หรือนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติ

2.2.2 การศึกษากลุ่มนักศึกษาในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา

โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์นักศึกษาทั้งจาก ฝ่ายบรูไนฯ และไทย ที่เคยได้ร่วมกิจกรรมในโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของสองประเทศ และโครงการฝึกงานในแต่ละประเทศ รวมทั้งอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการแลกเปลี่ยนของสถาบันฯ ทั้งสองประเทศ ดังนี้

2.2.2.1 นางสาว Nurul Jannah Kosor นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม (University of Brunei Darussalam: UBD) ซึ่งเคยร่วมโครงการ

แลกเปลี่ยนนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2566 ภายใต้ Discovery Year Program ของ UBD ซึ่งให้ข้อมูล ดังนี้

1) สาเหตุที่เลือกประเทศไทย เนื่องจากชื่อเสียงที่ดีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยด้านวิชาการ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้บรูไนฯ และมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม รวมทั้งมองว่า สามารถใช้ชีวิตตามข้อกำหนดของศาสนาอิสลามได้อย่างสะดวกสบาย เพราะประเทศไทยก็มีชุมชนชาวมุสลิมเป็นสัดส่วนใหญ่เช่นกัน อีกทั้งคิดว่า ประเทศไทยปลอดภัยและเป็นมิตรกับชาวมุสลิม ทั้งนี้ UBD เป็นผู้กำหนดให้ตนมาร่วมโครงการแลกเปลี่ยนที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง การมาร่วมโครงการครั้งนี้ ทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเรื่องการเป็นมิตรต่อชาวมุสลิมดีขึ้นมากกว่าเดิม เพราะแม่ จ. เชียงราย จะเป็นจังหวัดที่มีชาวมุสลิมเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก แต่ก็นับว่าสะดวกมากในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในเรื่องอาหารฮาลาล และแม้ว่าจะต้องถือศีลอดในช่วงโครงการแลกเปลี่ยน ตนก็ไม่ได้รู้สึกลำบาก อีกทั้งเพื่อนต่างชาติก็มีความเข้าใจและร่วมฉลองกับตนและเพื่อนมุสลิมด้วยกัน ในเทศกาลละศีลอดด้วย นอกจากนี้ ยังทำให้ตนรู้จัก จ. เชียงราย ว่า เจียบและสงบซึ่งคล้ายกับบรูไนฯ

ในด้านวิชาการ ตนได้เลือกศึกษาวิชาที่เทียบเคียงได้กับวิชาที่ต้องศึกษาใน UBD จำนวน 4 วิชา โดยสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ และได้รับประสบการณ์จากการเข้าร่วมการเรียนว่า เป็นการเปิดโลกทัศน์ทางด้านวิชาการเป็นอย่างมาก ได้เรียนรู้ข้อมูลและความคิดตลอดจนวัฒนธรรมของแต่ละประเทศของเพื่อนต่างชาติผู้ร่วมชั้นเรียน จากประเทศไทย สาธารณรัฐเช็ก ปรมา อินโดนีเซีย เยอรมนี และออสเตรเลีย ขณะที่ได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้นอกชั้นเรียน โดยเฉพาะวัฒนธรรมและความคิดของสังคมไทย ได้แก่ การร่วมงานเทศกาลสงกรานต์ การไปออกพื้นที่พบชุมชน และการสัมมนาทางวิชาการ ตนมีความเห็นว่า การได้เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในลักษณะนี้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อนักศึกษาเพื่อทำความรู้จักและเปิดโลกทัศน์ในทุก ๆ ด้าน

2) การส่งเสริมให้รู้จักประเทศไทย ปัจจุบัน Social Media เช่น Instagram และ TikTok มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับในทุุกวัย โดยเฉพาะวัยรุ่นบรูไนฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย จึงอาจใช้สื่อดังกล่าว ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเทศไทย โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา ซึ่งน่าจะมีประโยชน์และได้ผลมากในกลุ่มเยาวชนบรูไนฯ

2.2.2.2 นาย Muhammad Syafiq Haikal bin Hussin นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม (University of Brunei Darussalam: UBD) ซึ่งเคยร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2566 ภายใต้ Discovery Year Program ของ UBD ซึ่งให้ข้อมูลดังนี้

1) สาเหตุที่เลือกประเทศไทย เลือกประเทศไทยเพราะธรรมชาติที่สวยงามและเลือกมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเพราะความเขียวชอุ่มของต้นไม้ในสถาบันและจังหวัดเชียงราย

นอกจากนี้ เห็นว่าค่าใช้จ่ายในช่วงการฝึกงาน (นักศึกษาต้องรับผิดชอบค่าที่พักและค่ากินค่าอยู่เอง) ไม่สูงมากนัก อีกทั้งมหาวิทยาลัยฯ มีสาขาวิชาที่เทียบเคียงได้กับ UBD และเทียบโอนหน่วยกิตได้ ประสบการณ์การมาร่วมโครงการแลกเปลี่ยนทำให้ทราบข้อมูลว่ามหาวิทยาลัยฯ อำนวยความสะดวก นักศึกษาต่างชาติได้อย่างดีมาก เช่น มีรถ Shuttle Bus ในวิทยาเขต (Campus) ทำให้เดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งตลาดและร้านอาหารได้อย่างสะดวกสบาย นอกจากนี้ ยังทำให้ได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยเฉพาะอาหารไทยมากขึ้นด้วย การมาร่วมโครงการแลกเปลี่ยน ทำให้เห็นว่า ประเทศไทยมีความสะดวกสบายมาก เช่น การสามารถใช้แอปพลิเคชันของธนาคาร จ่ายเงินได้อย่างสะดวกและรวดเร็วได้ในทุกสินค้าและบริการ รวมทั้งซื้อสินค้าออนไลน์ด้วย และสิ่งที่ตนชื่นชอบมาก คือ การสามารถชำระเงินด้วย QR code ทั้งการขึ้นรถโดยสารและการซื้อสินค้าในตลาด

2) การส่งเสริมให้รู้จักประเทศไทย สนับสนุนให้ UBD ทำความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างกันกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตนเห็นประโยชน์จากโครงการดังกล่าวมากเนื่องจากตนอยู่ในรุ่นแรก ๆ ที่เดินทางมาร่วมโครงการฯ ซึ่งพบว่า เพื่อนนักศึกษาชาวไทยไม่รู้จักบรูไนฯ มากนัก โดยรู้จักบรูไนฯ เพียงในฐานะประเทศหนึ่งในอาเซียนจากการศึกษาเกี่ยวกับอาเซียนในช่วงการเรียนประถมศึกษา นอกจากนี้ หากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจะสามารถหาหรือจัดสรรที่พักในราคาที่ต่ำกว่าที่ตนพักในปัจจุบัน ก็จะเป็นปัจจัยสนับสนุนหนึ่งที่สามารถดึงดูดให้นักศึกษา UBD เลือกที่จะมาร่วมโครงการแลกเปลี่ยนที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงมากยิ่งขึ้น

2.2.2.3 DK.Nur Amanina Wajihah Binti Pg Andy Wahyudi นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม (University of Brunei Darussalam: UBD) ซึ่งเคยร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยบรูพา ระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2567 ภายใต้ Discovery Year Program ของ UBD ซึ่งให้ข้อมูลดังนี้

1) สาเหตุที่เลือกประเทศไทย มีหลายปัจจัยสนับสนุนให้เลือกประเทศไทย เป็นจุดหมายปลายทางฝึกงาน แต่ที่สำคัญที่สุด คือ ค่าใช้จ่ายในประเทศไทยไม่สูงมากนัก และความต้องการเรียนรู้ภาษาไทย เพราะตนมีความตั้งใจอยากเรียนภาษาไทยมานานแล้ว อีกทั้งชื่อเสียงของประเทศไทยในด้านความเป็นมิตรของประชาชนและเต็มใจต้อนรับผู้ที่มาเยือน และได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากการไปประเทศไทยในครั้งนี้ ที่สำคัญที่สุดนอกเหนือจากการศึกษาซึ่งสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ คือ ความกระตือรือร้นของบุคลากรที่มหาวิทยาลัยบรูพา ทั้งเพื่อนนักศึกษาและคณาจารย์ ในการต้อนรับนักศึกษาแลกเปลี่ยนต่างชาติ รวมทั้งได้รับประสบการณ์ที่ตนคาดหวังไว้ คือ การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของไทยและเรียนรู้ภาษาไทย โดยตนกล้าที่จะพูดภาษาไทยโดยไม่เป็นที่ขบขัน นอกจากนี้ ยังประทับใจในภาพรวมการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องของสถาบันฯ ซึ่งรวมถึงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หลายแห่ง ทำให้ตนได้เข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมไทย

2) การส่งเสริมให้รู้จักประเทศไทย การบอกต่อและถ่ายทอดประสบการณ์ที่ประทับใจในประเทศไทย ซึ่งตนเองจะแนะนำและสนับสนุนให้นักศึกษารุ่นน้องเลือกประเทศไทยเพื่อมาร่วมโครงการแลกเปลี่ยน รวมทั้งจะถ่ายทอดข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยให้สมาชิกในครอบครัวและคนรอบตัวอีกด้วย

2.2.2.4 นางสาว Nur Syamsina Nadhirah binti Ramlee นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะ Design มหาวิทยาลัย Universiti Teknologi Brunei (UTB) ซึ่งไปฝึกงานที่บริษัท Architect 49 Limited ภายใต้โครงการ UTB Experience Plus 2024 Internship ซึ่งให้ข้อมูล ดังนี้

1) สาเหตุที่เลือกประเทศไทย UTB เป็นผู้คัดเลือกให้ตนได้มาฝึกงานที่บริษัทฯ โดยตนได้รับข้อมูลว่า บริษัทฯ เป็นหนึ่งในบริษัทชั้นนำด้านสถาปนิกของประเทศไทย และแม้ตนไม่มีโอกาสได้เลือกสถานที่และประเทศฝึกงาน ก็ไม่ผิดหวังและรู้สึกขอบคุณ UTB และบริษัทฯ มากที่ทำให้ประสบการณ์ฝึกงานของตนมีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะนับว่าเป็นโอกาสที่น้อยคนจะได้รับในการทำงานกับบริษัทชั้นนำเพื่อพัฒนาเส้นทางการเติบโตของอาชีพและการเรียนรู้ นอกจากนี้ ตนไม่ได้เคยคาดหวังมาก่อนว่าจะได้มีโอกาสมาประเทศไทย การได้มาฝึกงานครั้งนี้ ได้ทำให้รู้สึกชื่นชมประเทศไทยมากทั้งในด้านการเติมเต็มให้กับประสบการณ์ในชีวิตและการได้รู้จักงานด้านการออกแบบและสถาปัตยกรรมที่แตกต่างจากบรูไนฯ บริษัทฯ ได้ให้โอกาสสำคัญแก่ตนทำงานหลายอย่าง ซึ่งช่วยให้ตนมีความเข้าใจและพัฒนาทักษะด้านงานสถาปัตยกรรม ด้านการมองภาพ แนวคิดและการวิเคราะห์ ตลอดจนถ่ายทอดงานออกแบบ ได้อย่างมีพัฒนาการมากขึ้น รวมทั้งได้พัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีและซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้องกับงานสถาปนิก ที่มีความก้าวหน้าและแตกต่างไปจากบรูไนฯ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งได้มีโอกาสใช้ความคิดริเริ่ม ในด้านการใช้พื้นที่และการทำงานของส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การฝึกงานยังช่วยให้ตนได้รู้จักแนวคิดใหม่ ๆ และมาปรับกับที่ตนได้เรียนมา ตลอดจนมีโอกาสได้ร่วมการระดมสมองการแก้ไขปัญหาและการรู้จักการบริหารเวลาการทำงานอีกด้วย

2) การส่งเสริมให้รู้จักประเทศไทย การได้มาฝึกงานที่ประเทศไทยเป็นโอกาสได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างจากบรูไนฯ และได้รู้จักว่าประเทศไทยมีชีวิตชีวา น่าสนใจและน่าตื่นตื้น รวมทั้งมีหลายสิ่งที่แตกต่างกันจากบรูไนฯ ให้เรียนรู้เพิ่มเติม ตลอดจนตนมีโอกาสได้สำรวจตลาด ห้างสรรพสินค้า เยี่ยมชมสถานที่สำคัญด้านวัฒนธรรม เช่น สถาปัตยกรรมของวัดไทยที่มีความโดดเด่น และได้รู้จักอาหารไทยมากยิ่งขึ้น ตนมีความตั้งใจอย่างยิ่งที่จะแนะนำและสนับสนุนให้เพื่อนร่วมรุ่นหรือรุ่นน้องในคณะฯ ได้มาฝึกงานที่ประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีความทันสมัยและมีความเป็นมืออาชีพในด้านการออกแบบและสถาปนิก ไม่รวมถึงความสัมพันธ์และขนบธรรมเนียมประเพณีที่น่าเรียนรู้ จึงคิดว่าน่าเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาที่ต้องการเปิดโลกทัศน์และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพในอนาคต

2.2.2.5 นางสาว Asmah Binti Haji AAB. Hamid นักศึกษาชั้นปีที่ 3 School of Food Science (Hons) in Food Science and Mathematics มหาวิทยาลัย Universiti Teknologi Brunei (UTB) ซึ่งไปฝึกงานที่บริษัท กิฟฟารีน ภายใต้โครงการ UTB Experience Plus 2024 Internship ซึ่งให้ข้อมูล ดังนี้

สาเหตุที่เลือกประเทศไทย เห็นว่า ประเทศไทยมีความเข้มแข็งด้านอุตสาหกรรมอาหารและมีทางเลือกด้านอาหารที่หลากหลายมากกว่าบรูไนฯ โดยการฝึกงานในครั้งนี้ช่วยให้ตนได้เรียนรู้วัฒนธรรมการทำงานของบริษัทของไทย รวมถึงวัฒนธรรมการสื่อสารกันในองค์กร ซึ่งแตกต่างไปบ้างจากที่เรียนมาในห้องเรียน แต่นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในสิ่งที่แตกต่างจากภาพที่มองไว้มีความประทับใจในความสะดวกสบายของกรุงเทพฯ ในการเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการซื้อสินค้าและอาหาร การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่สะดวกสบายมากกว่าบรูไนฯ มีความเห็นว่าการใช้สื่อ Social Media และสร้าง content ที่น่าสนใจโดย influencers ที่เป็นที่ยอมรับ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาบรูไนฯ รู้จักประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านการความสะดวกสบายและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นน่าจะมีประโยชน์มาก เพราะกลุ่มเยาวชนบรูไนฯ นิยมใช้สื่อประเภทดังกล่าวอย่างมาก

2.2.2.6 นางสาวพิมลรัตน์ ทองโรย อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ได้รับพระราชทานทุนการศึกษาระดับปริญญาเอก จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ไปศึกษา ณ มหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม (UBD) ในสาขาวิชาความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) สรุปได้ว่า

1) สาเหตุที่เลือกบรูไนฯ ตนมีความสนใจที่จะศึกษาต่อด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และเห็นว่า บรูไนฯ เป็นประเทศที่เหมาะสมในด้านชีววิทยาและสิ่งแวดล้อม สภาพอากาศเป็นเขตร้อนและมีความหลากหลายทางชีวภาพ จึงสมัครขอรับทุนฯ ดังกล่าว โดยทุนฯ มีเงื่อนไขว่าต้องศึกษาที่ UBD ทั้งนี้ เห็นว่า จุดเด่นของบรูไนฯ สำหรับการศึกษาสาขาวิชานี้ ยังมีพื้นที่และประเด็นที่น่าศึกษาอีกจำนวนมากและสามารถเชื่อมต่อไปศึกษาพื้นที่ประเทศใกล้เคียง เช่น มาเลเซียและสิงคโปร์ได้ จึงยังเป็นที่สนใจของอาจารย์จากต่างประเทศในสาขานี้ นอกจากนี้ เห็นว่าจุดเด่นของสถาบันการศึกษาในบรูไนฯ คือ การลงทุนจ้างอาจารย์จากต่างประเทศ ด้วยค่าตอบแทนที่สูงและมีการประเมินอย่างจริงจังเพื่อต่อสัญญา

2) การส่งเสริมให้คนไทยมาศึกษาที่บรูไนฯ น่าจะสามารถส่งเสริมให้นักศึกษาทางภาคใต้ให้ไปศึกษาที่บรูไนฯ ในสาขาที่บรูไนฯ มีความโดดเด่น เช่น UBD โดดเด่นในสาขาความหลากหลายทางชีวภาพและสาขาที่เกี่ยวกับการแพทย์และพยาบาล เมื่อคำนึงถึงว่า บรูไนฯ มีการใช้ภาษามลายูที่ใกล้เคียงกับภาษามลายูทางภาคใต้ ซึ่งจะสามารถปรับตัวและชีวิตความเป็นอยู่

ได้ง่าย ขณะเดียวกันจะได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศมุสลิมที่มีพื้นที่ตั้งในภูมิภาคเดียวกัน ขณะเดียวกันอาจต้องส่งเสริมให้ชาวไทยรู้จักบรูไนฯ มากขึ้น ว่าแม้จะดูไม่ทันสมัยดังเช่นหลายจังหวัดของไทยแต่สถาบันการศึกษาของบรูไนฯ มีสิ่งอำนวยความสะดวกและได้มาตรฐานเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศอื่น ๆ

2.2.2.7 นางสาวซูฟิยะห์ ดือราแม ชั้นปีที่ 3 คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ซึ่งเดินทางไปฝึกงานที่ Language Centre ของ UBD ภายใต้โครงการฝึกงานของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ในปี 2567 สรุปได้ว่า

1) สาเหตุที่เลือกบรูไนฯ มีที่ตั้งใกล้ประเทศไทยและเป็นประเทศมุสลิม มีชื่อเสียงในด้านความปลอดภัยและสงบสุข สะดวกในด้านอาหารและมีความคล้ายคลึงด้านวัฒนธรรม โดยมหาวิทยาลัยฟาฏอนีเป็นผู้ดำเนินการเลือกสถานที่และดำเนินการสมัครให้ ทั้งนี้ ในการฝึกงานตนมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยอาจารย์ ประโยชน์ที่ได้จากการฝึกงาน คือ การสื่อสารและการทำงานร่วมกับบุคลากรในองค์กร ตลอดจนได้ฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ ตนยังมีโอกาสได้ร่วมชมขบวนพยุหยาตราสถลมารคในพระราชพิธีอภิเษกสมรสของเจ้าชาย ‘Abdul Mateen รวมทั้งได้มาปฏิบัติถือศีลอดที่บรูไนฯ ซึ่งเป็นโอกาสที่ดียิ่งของตนในชีวิต

2) การส่งเสริมให้คนไทยรู้จักบรูไนฯ จากประสบการณ์การทำงานที่ศูนย์ภาษา พบว่า การสอนภาษาต่างประเทศ ในสถาบันการศึกษาเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเดินทางแลกเปลี่ยนระหว่างกัน โดยมีความต้องการศึกษาภาษาไทย ตนเห็นว่า หาก UBD เปิดสอนภาษาไทยเป็นวิชาเลือก เชื่อมั่นว่าจะมีชาวบรูไนฯ สนใจมาเรียน เช่นเดียวกับภาษาต่างชาติอื่น ๆ ที่ UBD เปิดสอน ได้แก่ เกาหลี ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น จีน อารบิก และเวียดนาม

2.2.2.8 ดร. นิษานท์ สิงหพทุธางกูร อาจารย์คณะนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจาก UBD ด้วยทุนรัฐบาลบรูไนฯ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้มาศึกษาต่อที่ UBD และการดำเนินความร่วมมือระหว่าง UBD และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในการดำเนินการรับนักศึกษาแลกเปลี่ยนระหว่างกัน สรุปได้ว่า

1) สาเหตุที่เลือกบรูไนฯ-ตนได้รับทุนพระราชทานจากสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนฯ เพื่อมาศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกที่ UBD เมื่อปี 2559 โดยก่อนหน้านั้นเป็นอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยทุนที่ได้รับดังกล่าวเป็นผลจากการที่บรูไนฯ กำหนดวิสัยทัศน์ Wawasan 2035 เพื่อเป้าหมายการเป็นประเทศพัฒนาแล้วและมีความทันสมัยโดยมีเครื่องมือการขับเคลื่อนหนึ่งที่สำคัญ คือ การใช้การศึกษาโดย (1) นำผู้ที่มีคุณภาพและศักยภาพด้านการศึกษาเข้ามาในประเทศ โดยมอบทุนการศึกษาทั้งระดับปริญญาโทและเอก แก่นักศึกษาต่างประเทศ ให้เข้ามาศึกษาในประเทศและจ้างอาจารย์ต่างประเทศด้วยค่าตอบแทนที่สูง โดยใช้หลักการเดียวกับสิงคโปร์ที่จ้างอาจารย์ต่างชาติมาสอนที่ National University of Singapore และ (2) มีแนวคิดเกี่ยวกับ Global

Citizen โดยนำชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศเพื่อให้พลเมืองได้มีปฏิสัมพันธ์กับชาวต่างชาติแทน การเดินทางออกนอกประเทศ นอกจากนี้ ในเป้าหมายดังกล่าว บรูไนฯ ยังสร้างความสัมพันธ์กับ ต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ไม่ใช่มุสลิมเพื่อปลูกฝังแนวคิดพหุวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์โดยสนใจสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจพอเพียง

2) การส่งเสริมให้คนไทยรู้จักบรูไนฯ การดำเนินความร่วมมือระหว่าง UBD และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ไม่ได้เป็นผลจากการลงนามในความตกลงหรือ MoU ระหว่างกัน แต่เป็นผลจากการหารือร่วมกันระหว่างสองสถาบัน ทั้งนี้ โดยที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงมีเป้าหมาย ในการสร้างความเป็น Global Citizen เช่นกัน จึงเชื่อมโยงพลเมืองจากประเทศสมาชิกทั้งในกรอบ Greater Mekong Subregion ASEAN และนอก ASEAN ซึ่ง UBD เป็นหนึ่งในสถาบันฯ ที่มหาวิทยาลัยฯ ต้องการเชิญนักศึกษาเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยน โดย UBD ตอบรับด้วยดีเนื่องจากมีโครงการที่บังคับ ให้นักศึกษาออกไปแสวงหาประสบการณ์นอกมหาวิทยาลัยเป็นเวลา 1 เทอมอยู่แล้ว โดยปีนี้เป็นปีแรก ที่ตอบรับการมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ด้วยเหตุผลด้านที่ตั้ง ที่มีความสงบและ สวยงามของมหาวิทยาลัยฯ การใช้ภาษาอังกฤษในการสอน มีนักศึกษาต่างชาติจำนวนมาก และมีวิชา ที่สอนที่คล้ายคลึงกับ UBD และสามารถเทียบโอนกันได้ ทั้งนี้ มีนักศึกษาจาก UBD มาร่วมโครงการ แลกเปลี่ยนรอบล่าสุด จำนวน 5 คน และจากการต่อยอดการแลกเปลี่ยนครั้งล่าสุด ในเทอมการศึกษา ต่อไปจะมีนักศึกษาไทยจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จำนวน 2 คน ไปเรียนที่ UBD ภายใต้โครงการ แลกเปลี่ยนระหว่างกัน

การเริ่มต้นความร่วมมือกับ UBD น่าจะเป็นลักษณะโครงการแลกเปลี่ยนระยะสั้น มากกว่าการเสนอหรือให้มาศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือโท เนื่องจากนักศึกษาบรูไนฯ สามารถรับ ทุนการศึกษาจากรัฐบาลบรูไนฯ เพื่อไปศึกษาในประเทศตะวันตกได้ไม่ยาก ดังนั้นประเทศไทยไม่มี ข้อได้เปรียบพอที่จะเสนอมอบทุนให้นักศึกษาชาวบรูไนฯ เพื่อมาศึกษาในระดับปริญญาได้

ทั้งนี้ การเพิ่มความได้เปรียบของการให้ทุนการศึกษาของไทยอาจทำได้โดยทำให้เป็น ลักษณะ Double Degree Program โดยได้รับปริญญาของสถาบันการศึกษาอื่นในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์และมาเลเซียร่วมกับไทยด้วย

การขยายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของทั้งสองประเทศ หากเป็นใน ระดับอาจารย์ อาจทำในลักษณะการทำวิจัยในหัวข้อที่มีความสนใจร่วมกัน หรือว่าการจัดฝึกอบรมใน สาขาที่ประเทศไทยมีความเชี่ยวชาญและบรูไนฯ มีความต้องการ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร

2.2.3 การศึกษาในกลุ่มภาคเอกชน

ผู้ศึกษาได้สืบค้นจากเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศและสถานเอกอัครราชทูตฯ รวมทั้งจากประสบการณ์การปฏิบัติงานที่บรูไนฯ พบว่า การเยือนในกรอบภาคเอกชนอื่น ๆ มีไม่มากนัก

หรือเป็นการเยือนในกลุ่มเล็ก ๆ ในระยะเวลาสั้น ๆ และเกิดการรู้จักเป็นการส่วนตัวมากกว่าที่จะเป็นการเยือนในระดับนโยบายขององค์กร จึงไม่ได้นำมาเป็นกลุ่มที่ศึกษาในครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลที่มีอยู่พบว่า กรอบการเยือนในกลุ่มโรงพยาบาลเอกชนมีศักยภาพในการส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ ให้มีพลวัตมากขึ้น โดยโรงพยาบาลเอกชนของทั้งสองฝ่าย ได้เริ่มที่จะมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรในกรอบความร่วมมือหรือความตกลงที่มีอยู่ ได้แก่ (1) โรงพยาบาลบีเอ็นเอชของไทย กับ โรงพยาบาล Jerudong Park Medical Centre (JPMC) และโรงพยาบาล Pantai Jerudong Specialist Centre (PJSC) ของบรูไนฯ และ (2) โรงพยาบาลสมิติเวชของไทย กับ โรงพยาบาล Pantai Jerudong Specialist Centre (PJSC) ของบรูไนฯ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าความร่วมมือในกรอบของโรงพยาบาลทั้งสอง น่าจะมีส่วนผลักดันให้บุคลากรของทั้งสองฝ่าย ได้แก่ แพทย์และพยาบาล ให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือน ทั้งในระยะสั้นและยาวระหว่างกัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแพทย์และโรงพยาบาล เนื่องจากบรูไนฯ ต้องการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในระบบการแพทย์และการรักษาพยาบาลในประเทศ โดยพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศรวมถึงไทย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการรักษาพยาบาลในประเทศและพัฒนาความเชี่ยวชาญในโรคต่าง ๆ ที่เริ่มพบมากขึ้นในกลุ่มชาวบรูไนฯ นอกจากนี้ โดยที่กรอบความร่วมมือในด้านดังกล่าว จะรวมถึงระบบการส่งต่อคนไข้ชาวบรูไนฯ ด้วย ซึ่งทำให้กรอบความร่วมมือดังกล่าวครบวงจร จึงสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) ของไทยด้วย ทั้งนี้ ผลจากการรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.2.3.1 โรงพยาบาลบีเอ็นเอชของไทยและโรงพยาบาล Jerudong Park Medical Centre (JPMC) และโรงพยาบาล Pantai Jerudong Specialist Centre (PJSC) ของบรูไนฯ¹¹

1) โรงพยาบาลบีเอ็นเอช ได้ลงนามใน MoU กับโรงพยาบาล JPMC ว่าด้วยความร่วมมือทางการแพทย์เมื่อปี 2559 มีผลบังคับใช้ 3 ปี ครอบคลุมการแลกเปลี่ยนแพทย์ พยาบาล การจัดสัมมนา ฝึกอบรม รวมถึงการวิจัยและพัฒนาทางการรักษาพยาบาลร่วมกัน โดยนับตั้งแต่การลงนามใน MoU ได้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนของบุคลากรของทั้งสองฝ่ายอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการส่งต่อผู้ป่วยชาวบรูไนฯ ไปเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลบีเอ็นเอช จนถึงปัจจุบัน และภายหลังจากสิ้นสุดสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 ทั้งสองฝ่ายได้เริ่มต้นหารือเพื่อต่ออายุ MoU รวมทั้งทำ MoU เพิ่มเติม ซึ่งเป็นการเสนอโดยฝ่ายบรูไนฯ ระหว่างโรงพยาบาลบีเอ็นเอชและโรงพยาบาล PJSC

¹¹ เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเยือนบรูไนฯ ของนายแพทย์ นพรัตน์ พานทองวิริยะกุล ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลบีเอ็นเอช คณะผู้บริหารและแพทย์ผู้เฉพาะทางของโรงพยาบาลบีเอ็นเอช เมื่อวันที่ 4-7 ธันวาคม 2566 ซึ่งคณะของโรงพยาบาลได้เข้าพบหารือกับ Dato Dr. Mohd Isham Jaafar รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขบรูไนฯ และเข้าเยี่ยมคารวะเอกอัครราชทูตบรูไนฯ กายูจนาลัย

ซึ่งเป็นโรงพยาบาลเชี่ยวชาญเฉพาะทางของบรูไนฯ ด้วย โดยคาดว่าจะมีการลงนามใน MoU ฉบับใหม่ได้ภายในปี 2567

2) โรงพยาบาลบีเอ็นเอชได้เสนอที่จะให้ความร่วมมือกับฝ่ายบรูไนฯ ในสาขาที่เชี่ยวชาญและเป็นที่สนใจของฝ่ายบรูไนฯ เนื่องจากจะช่วยสนับสนุนและเป็นไปตามจารีตและการปฏิบัติศานากิจของชาวบรูไนฯ โดยที่โดดเด่นและเป็นที่สนใจของฝ่ายบรูไนฯ ในขั้นนี้ ได้แก่ เทคโนโลยี Rezum เพื่อรักษาต่อมลูกหมากโตโดยไม่ต้องผ่าตัด ซึ่งเป็นวิธีแก้ไขสาเหตุของโรคต่อมลูกหมากโตได้ โดยมีขั้นตอนการรักษาสั้น ใช้เวลาเพียง 10 นาที ผู้ป่วยสามารถกลับบ้านได้โดยไม่ต้องนอนโรงพยาบาล ทำให้ผู้ป่วยส่วนใหญ่กลับมาทำกิจกรรมได้ตามปกติได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว รวมถึงเทคโนโลยี iTind ซึ่งเป็นการรักษาต่อมลูกหมาก (reshaping) ใช้เวลาประมาณ 10 นาทีเช่นกัน อันเป็นการอำนวยความสะดวกแก่คนไข้ชายชาวมุสลิมที่ต้องการกลับเข้าสู่การปฏิบัติศานากิจโดยเร็ว

3) โดยที่บรูไนฯ กำลังเข้าสู่สังคมวัยผู้สูงอายุ และขณะนี้ประสบกับโรคของผู้สูงอายุจำนวนมาก ได้แก่ โรคเบาหวาน ความดัน และโรคหลอดเลือดสมอง ในระยะหลังเกิดโรคที่เกี่ยวข้องกับกระดูกสันหลังด้วย จึงมีความสนใจที่จะร่วมมือกับโรงพยาบาลของไทยในการรักษาโรคดังกล่าว ซึ่งโรงพยาบาลบีเอ็นเอชได้เสนอที่จะให้ความร่วมมือถ่ายทอดเทคโนโลยี Minimally Invasive Spine Surgery (MISS) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีผ่าตัดกระดูกสันหลัง แผลเล็ก เสียเลือดน้อย สามารถทำได้กับทุกโรคที่เกี่ยวข้องกับกระดูกสันหลังที่มีข้อบ่งชี้ว่าต้องผ่าตัด รวมถึงการฉีดยาเข้าที่โพรงกระดูกสันหลัง เพื่อบรรเทาอาการโดยไม่ต้องผ่าตัด โดยเทคโนโลยีดังกล่าวจะทำให้การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น

4) โรงพยาบาลบีเอ็นเอชอยู่ระหว่างการหารือและจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมพยาบาลระหว่างโรงพยาบาลรามาดิบัติและโรงพยาบาล JPMC ซึ่งหากเป็นผลสำเร็จจะส่งผลให้เกิดการลงนามใน MoU อีกหนึ่งฉบับในด้านการแลกเปลี่ยนและฝึกอบรมพยาบาลระหว่างกันด้วย

2.2.3.2 โรงพยาบาลสมิติเวชและโรงพยาบาล Jerudong Park Medical Centre (JPMC) และโรงพยาบาล Pantai Jerudong Specialist Centre (PJSC) ของบรูไนฯ¹²

1) โรงพยาบาลสมิติเวชและโรงพยาบาล PCSC มีความร่วมมือในการส่งต่อคนไข้กันอยู่เสมอมา โดยเฉพาะคนไข้ในภาวะที่ต้องการการรักษาโดยแพทย์เฉพาะทาง รวมทั้งในกรณีที่โรงพยาบาลในบรูไนฯ มีเตียงหรือห้องผ่าตัดไม่เพียงพอ ตลอดจนบุคลากรที่มีอยู่ไม่สามารถให้การรักษายาบาลคนไข้ได้ ด้วยข้อจำกัดบางอย่างหรือในกรณีเร่งด่วน ก็จะส่งต่อคนไข้ไปที่โรงพยาบาล

¹² สัมภาษณ์, Kelvin Goh, Manager, Samitel Hospital Executive Service Provider – ASEAN MediaPR Company, 9 สิงหาคม 2567.

สมิติเวช ซึ่งเป็นหนึ่งในโรงพยาบาลในต่างประเทศนอกจากโรงพยาบาลในสิงคโปร์ที่ได้รับการส่งต่อคนไข้ไปจากบรูไนฯ

2) ทั้งสองโรงพยาบาลอยู่ระหว่างการเจรจาทำความตกลง เพื่อสร้างการเป็นพันธมิตรเพื่อสนับสนุนด้านการวิจัยในเรื่องการปลูกถ่ายไขกระดูกและ stem cell สำหรับคนไข้ที่ป่วยเป็นโรคราธัสซีเมีย โรคลหิตจาง โรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว โรคมะเร็งต่อมน้ำเหลือง และโรคลหิตวิทยาและมะเร็งในเด็ก โดยการเจรจาได้เริ่มตั้งแต่ช่วงก่อนเกิดสถานการณ์โควิด-19 แต่หยุดชะงักไปและได้เริ่มเจรจาอีกครั้งหลังสถานการณ์คลี่คลาย ซึ่งในขั้นนี้ใกล้จะบรรลุข้อตกลงระหว่างสองฝ่ายแล้ว รายละเอียดในความตกลงอยู่ในชั้นความลับ

3) ความตกลงดังกล่าวจะเน้นเรื่องความร่วมมือด้านการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ โดยจะเป็นในรูปแบบของการแบ่งปันความเชี่ยวชาญ ผลการวิจัยล่าสุดและนวัตกรรมใหม่ ๆ สำหรับการรักษาโรค การแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการวินิจฉัยโรคในรูปแบบที่ทันสมัยและก้าวหน้า การเลือกวิธีการรักษา และการบริหารจัดการการรักษาตามประเภทของคนไข้

4) นอกจากนี้ ความตกลงยังรวมถึงการพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งรวมถึงการอบรมแพทย์และพยาบาลในด้านต่าง ๆ เช่น การปลูกถ่ายไขกระดูกและโรคข้างต้น โดยรูปแบบการอบรมต่าง ๆ จะรวมถึงการจัดสัมมนา การจัด workshop และการฝึกอบรมทั้งออนไลน์ และ on-site เพื่อให้แพทย์และพยาบาลได้แลกเปลี่ยนการเชื่อมกัน สำหรับประสบการณ์จริง และได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา อีกทั้งความตกลงยังระบุในเรื่องความร่วมมือต่าง ๆ เพิ่มเติม ได้แก่ ความร่วมมือในด้านที่ทั้งสองตกลงร่วมกัน เช่น การออกพื้นที่ไปยังชุมชน (community outreach) เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับโรคภัยต่าง ๆ การปรับปรุงระบบการรักษาพยาบาล เพื่อให้ชุมชนเข้าถึงได้อย่างง่ายและสะดวก ทั้งนี้ ความร่วมมืออาจรวมถึงการจัดการแสดงด้านการแพทย์ การจัดสัมมนาหรือการประชุมด้านการแพทย์ และการรณรงค์ให้ความรู้ด้านสาธารณสุข

2.3 สรุปผลการศึกษา

2.3.1 กลุ่มนักท่องเที่ยว

2.3.1.1 ผลจากการสำรวจข้อมูลพบว่าชาวบรูไนฯ รู้จักประเทศไทยแล้ว (ร้อยละ 73) และรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยจากอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 43) เพื่อนและญาติ (ร้อยละ 40) สื่อต่าง ๆ (ร้อยละ 20) ขณะที่มีย่านน้อย (ร้อยละ 7) รู้จักประเทศไทยจากหนังสือแนะนำเที่ยวและบริษัทนำเที่ยว แสดงให้เห็นว่า ชาวบรูไนฯ รู้จักประเทศไทยดีและสามารถไปท่องเที่ยวประเทศไทยด้วยข้อมูลจากการค้นคว้าด้วยตัวเองและสื่อต่าง ๆ ทั้งนี้ ยังมีบางส่วน (ร้อยละ 9) ซึ่งนับว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยเช่นกัน รู้จักประเทศไทยจากการจัดแสดงเกี่ยวกับประเทศไทย แสดงว่า การจัดงานเทศกาลไทยและนิทรรศการเกี่ยวกับประเทศไทย โดยการนำแผ่นพับของการท่องเที่ยวหรือหนังสือแนะนำเที่ยวมาจัดแสดง

ไม่น่าจะมีผลต่อการสนับสนุนให้รู้จักประเทศไทยมากขึ้นนัก ดังนั้น หากมีการจัดเทศกาลไทยที่มีการนำเสนอการท่องเที่ยวไทย น่าจะต้องมีวิธีการนำเสนอที่ดึงดูดชาวบรูไนฯ เป็นการเฉพาะ เช่น การท่องเที่ยวมุสลิมในเส้นทางกรุงเทพฯ และปริมณฑล หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่เน้นการซื้อสินค้าไทย หรือเป็นข้อมูลใหม่ที่ยังไม่แพร่หลายในกลุ่มชาวบรูไนฯ ยังมีบางกลุ่มที่ได้รับข้อมูลจากบริษัทผู้ประกอบการนำเที่ยว (ร้อยละ 7) ซึ่งน่าจะเป็นกลุ่มผู้อาวุโสที่ไม่มั่นใจในการเดินทางด้วยตัวเองหรือกลุ่มที่มีรายได้สูงที่จะพร้อมจะจ่ายเงินเพื่อซื้อบริการบริษัทนำเที่ยว ดังนั้น การประชาสัมพันธ์ผ่านบริษัทผู้ประกอบการฯ อาจยังมีความจำเป็น และโดยที่ชาวบรูไนฯ มีพฤติกรรมชื่นชอบการใช้สื่อ Social Media การใช้สื่อดังกล่าวร่วมกับ Influencers ที่เป็นที่ยอมรับ ประชาสัมพันธ์เรื่องใหม่ ๆ หรือสถานที่ที่ต้องการการส่งเสริมก็น่าจะเป็นการเพิ่มโอกาสของไทยในการส่งเสริมการเดินทางไปไทยในกลุ่มนักท่องเที่ยวบรูไนฯ

2.3.1.2 นักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ นิยมเดินทางไปประเทศไทยกับครอบครัวและญาติ (ร้อยละ 65) สอดคล้องกับข้อมูลที่เป็นที่ประจักษ์ในบรูไนฯ ว่า ชาวบรูไนฯ นิยมเดินทางออกนอกประเทศช่วงปิดเทอม โดยพาครอบครัวไปท่องเที่ยว เนื่องจากในบรูไนฯ ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากนัก และสถานที่จับจ่ายซื้อของจำกัดและมีทางเลือกน้อย ดังนั้น จึงเป็นโอกาสของไทยที่จะกำหนดแนวทางเพื่อส่งเสริมให้ชาวบรูไนฯ มาท่องเที่ยวประเทศไทยกับครอบครัวในช่วงหยุดยาว องค์กรที่ควรหาพิจารณาแนวทางดำเนินร่วมกันกับสายการบิน Royal Brunei Airlines หรือบริษัทผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการโรงแรมเพื่อจัดโปรแกรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ทำให้ นักท่องเที่ยวบรูไนฯ รู้สึกว่าคุ้มค่าในการเดินทางมาประเทศไทย

2.3.1.3 ความคิดเห็นของชาวบรูไนฯ ที่มีต่อประเทศไทยคือ ชื่นชอบประเทศไทยที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายที่สามารถกระทำร่วมกับครอบครัว (ร้อยละ 46) และให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวของความเป็นเมือง เช่น สถานที่จับจ่ายซื้อของ อาหารและความสนุกสนานช่วงกลางคืน และสิ่งบันเทิงใจ (ร้อยละ 46) ซึ่งสะท้อนความเห็นของชาวบรูไนฯ ที่ว่า บรูไนฯ มีเพียงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งที่โดดเด่นมีอยู่แห่งเดียวและมีราคาแพง โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของบรูไนฯ ไม่พัฒนา ไม่ดึงดูดการท่องเที่ยวสำหรับสมาชิกครอบครัว รวมทั้งสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวมีจำนวนน้อย¹³ ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวบรูไนฯ ที่ตอบคำถามไม่เห็นด้วยมากนักในด้านที่ประเทศไทยเป็นมิตรต่อชาวมุสลิม (ร้อยละ 21) ดังนั้น โดยที่ประเทศไทยมีจุดขายด้านการท่องเที่ยวมุสลิมอยู่แล้ว แต่อาจจะยังไม่ได้รับทราบอย่างแพร่หลายในกลุ่มชาวบรูไนฯ จึงควรที่จะ

¹³ Mohamad, Lyna, 'Life', 'Fun' needed to draw people during holidays., Borneo Bulletin [Online], 2023, Available from : 'Life', 'fun' needed to draw people during holidays | Borneo Bulletin Online.

หาทางประชาสัมพันธ์ด้านท่องเที่ยวด้านดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมที่มีความเคร่งครัดในจารีตมากขึ้นด้วย

2.3.1.4 ปัจจัยดึงดูดที่ทำให้ชาวบรูไนฯ มาท่องเที่ยวประเทศไทยมากที่สุด คือ การไปซื้อสินค้าทั้งที่ตลาดนัดและห้างสรรพสินค้าชั้นนำ (ร้อยละ 53) รองลงมาคือ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 49) รับประทานอาหารไทย (ร้อยละ 44) และกิจกรรมบันเทิงยามราตรี (ร้อยละ 43) และสปา (ร้อยละ 43) ตามลำดับ สะท้อนว่า ปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดชาวบรูไนฯ มาท่องเที่ยวประเทศไทย คือ สิ่งในประเทศบรูไนฯ ไม่มีหรือมีจำกัด ได้แก่ ห้างสรรพสินค้าที่จำหน่ายสินค้าที่หลากหลายและราคาไม่แพง รวมถึงห้างสรรพสินค้าชั้นนำต่าง ๆ ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวบันเทิงยามราตรี ซึ่งไม่มีในบรูไนฯ เนื่องจากข้อจำกัดด้านศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ กลุ่มผู้ที่ให้ความสนใจท่องเที่ยวประเทศไทย เพื่อกิจกรรมบันเทิงยามราตรี น่าจะเป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนจริง ๆ และต้องการแสวงหาประสบการณ์ที่ไม่มีในบรูไนฯ เนื่องจากข้อจำกัดด้านศาสนาอิสลามในประเทศหรือส่วนหนึ่งที่เป็นชาวจีนบรูไนฯ ที่ต้องการออกไปท่องเที่ยวด้านดังกล่าวที่ประเทศไทย เนื่องจากไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวลักษณะดังกล่าวในบรูไนฯ ทั้งนี้ ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายที่พอกที่ไม่แพงมากนัก (ร้อยละ 40) ความเป็นมิตรของชาวไทย (ร้อยละ 40) การท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม (ร้อยละ 35) กีฬาและสันทนาการ (ร้อยละ 29) เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดชาวบรูไนฯ มาไทยแต่ไม่มากนัก

2.3.1.5 กิจกรรมสปาเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ เช่นกัน (ร้อยละ 43) ซึ่งน่าจะเป็นเพราะบริการสปาในบรูไนฯ มีข้อจำกัดด้านศาสนาอิสลาม ซึ่งแยกสถานที่ให้บริการสำหรับชายและหญิง ทำให้สมาชิกในครอบครัวไปทำกิจกรรมดังกล่าวพร้อม ๆ กันไม่ได้ อีกทั้งบริการด้านดังกล่าวในบรูไนฯ ยังมีคุณภาพไม่เท่ากับประเทศไทย ดังนั้น จึงเป็นโอกาสของไทยที่จะเสนอจุดขายด้านนวดสปาพร้อม ๆ กับการท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ

2.3.1.6 สำหรับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (ร้อยละ 38) เป็นปัจจัยดึงดูดที่ไม่โดดเด่นนัก อาจจะเพราะชาวบรูไนฯ ได้รับการรักษาพยาบาลฟรี แต่อาจจะมีส่วนกลุ่มที่สนใจมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น ผู้ที่ไม่ต้องการรอคิวตรวจสุขภาพในประเทศและพร้อมที่จะจ่ายค่าตรวจสุขภาพในต่างประเทศ นอกจากนี้ อาหารไทยเป็นสิ่งดึงดูดที่สำคัญทำให้ชาวบรูไนฯ ไปท่องเที่ยวประเทศไทย แต่ก็ยังไม่มากเท่ากับค่านิยมในสินค้าไทย น่าจะเนื่องจากอาหารไทยหาได้ง่ายในบรูไนฯ และร้านอาหารไทยในบรูไนฯ ค่อนข้างมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มชาวบรูไนฯ อยู่แล้ว ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยในกลุ่มนักท่องเที่ยวบรูไนฯ ควรเน้นเรื่องการประชาสัมพันธ์สินค้าไทย และสถานที่จำหน่ายสินค้าเป็นหลัก ควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวไทยด้วย

2.3.1.7 นักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ ไม่ได้เห็นความสำคัญมากนัก ด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในประเทศไทย (มีเพียงร้อยละ 32 ที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) น่าจะเป็นผลมาจากชาวบรูไนฯ มีภาพลักษณ์ที่ดีด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยวที่ประเทศไทย โดยที่ผ่านมายังไม่มีปรากฏว่า

ชาวบรูไนฯ ประสบเหตุอันตรายระหว่างการท่องเที่ยวที่ประเทศไทย ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบที่ประเทศไทยควรรักษาไว้และใช้เป็นจุดขายที่สำคัญให้กับนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ

2.3.1.8 ตามข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ประกอบการท่องเที่ยวสองราย ซึ่งให้ข้อมูลไปทำนองเดียวกันว่า จุดหมายปลายทางในประเทศไทยที่เป็นที่นิยมคือกรุงเทพฯ และชาวบรูไนฯ ไม่เคร่งครัดกับหลักศาสนามากนัก โดยเฉพาะเมื่อเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเล็กหรือคนคุ้นเคย เนื่องจากต้องการพักผ่อนหย่อนใจจริง ๆ และคำนึงถึงความสะดวกในเส้นทางบินตรงบันดาร์เสรีเบกาวัน-กรุงเทพฯ โดยสายการบิน Royal Brunei Airlines มากกว่าราคา นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เปรียบกว่าสิงคโปร์ในด้านราคาค่าที่พัก รวมทั้งมีทางเลือกที่พักที่หลากหลาย ดังนั้น การส่งเสริมการเยือนสำหรับชาวบรูไนฯ น่าจะพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองแก่ชาวบรูไนฯ ด้วย เพราะชาวบรูไนฯ รู้จักเมืองท่องเที่ยวหลัก ๆ ของประเทศไทยแล้ว นอกจากนี้ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ยังเป็นโอกาสของไทย เนื่องจากมีชาวบรูไนฯ ที่มีกำลังใช้จ่ายจำนวนหนึ่งพอใจที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อความสะดวกในการเดินทางไปตรวจสุขภาพในต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนบรูไนฯ ที่พำนักในบรูไนฯ ที่เป็นสัดส่วนของประชากรจำนวนร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดในบรูไนฯ และเป็นกลุ่มที่ครอบครองการดำเนินธุรกิจที่ไม่ได้เป็นเจ้าของโดยรัฐบาล¹⁴ จึงมีศักยภาพในการใช้จ่ายสูงในด้านสุขภาพ ทั้งนี้การแพทย์ด้านเสริมความงาม เช่น การรักษาและบำรุงผิว ตลอดจนการชะลอวัย ก็น่าจะเป็นเหตุผลให้ชาวบรูไนฯ เดินทางไปประเทศไทยเช่นกันเนื่องจากการแพทย์ในบรูไนฯ ในสาขาดังกล่าวไม่ทันสมัยและมีให้เลือกไม่หลากหลาย

2.3.1.9 โดยที่นักท่องเที่ยวชาวไทยยังไม่นิยมไปท่องเที่ยวบรูไนฯ ข้อเสนอของสายการบินฯ ที่เสนอการใช้กิจกรรมหรืองานในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ของแต่ละฝ่ายดึงดูดนักท่องเที่ยวระหว่างกันเป็นเรื่องที่น่าสนับสนุน โดยจะเป็นโอกาสที่ให้ทั้งสองฝ่ายมีการแลกเปลี่ยนการเยือนกันอย่างเท่าเทียมมากขึ้น โดยฝ่ายไทยใช้โอกาสสำคัญของไทย เช่น สงกรานต์และลอยกระทง หรือการจัดเฉลิมฉลองในกรณีพิเศษของไทยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวบรูไนฯ ขณะเดียวกันอาจใช้จุดขายของบรูไนฯ เพื่อเพิ่มความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทย เช่น การมาถ่ายรูปหรือการได้มีโอกาสมาเห็นพระราชวังในบรูไนฯ เมื่อคำนึงถึงว่า ขณะนี้สมาชิกพระราชวงศ์ของบรูไนฯ เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในกลุ่มชาวไทย หรือสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ด้านศาสนาของบรูไนฯ เช่น มัสยิดในพื้นที่ต่าง ๆ โดยอาจเน้นเป้าหมายที่กลุ่มชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ในระยะเริ่มต้น โดยการส่งเสริมในลักษณะดังกล่าวต้องเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึงสายการบิน บริษัทนำเที่ยวและหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ อาจร่วมกันส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

¹⁴ The World Factbook, Brunei, [Online], 2024, Available from : Brunei - The World Factbook (cia.gov).

ของบรูไนฯ ซึ่งน่าจะเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวรุ่นหนุ่มสาวชาวไทยหรือนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเรื่องจำนวนเที่ยวบินและตารางเวลาของเที่ยวบินก็เป็นเรื่องที่สายการบินฯ ควรนำมาพิจารณาด้วยเช่นกัน เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายเดินทางแลกเปลี่ยนการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและคุ้มค่าราคา

2.3.2 กลุ่มนักศึกษา

2.3.2.1 นักศึกษาชาวบรูไนฯ ที่เลือกประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทาง การแลกเปลี่ยนและฝึกงานมีสิ่งจูงใจ คือ ชื่อเสียงที่ดีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยด้านวิชาการที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้บรูไนฯ และมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม สถานศึกษาล้อมรอบไปด้วยธรรมชาติที่สวยงาม สามารถใช้ชีวิตตามข้อกำหนดของศาสนาอิสลามได้ เนื่องจากประเทศไทยเป็นมิตรกับชาวมุสลิม ค่าใช้จ่ายไม่สูงมาก ต้องการเรียนรู้ภาษาไทย และความเป็นมิตรของชาวไทย ตลอดจนสถาบันของไทยมีวิชาที่นักศึกษาสามารถเข้าศึกษาและเทียบโอนหน่วยกิตได้ กรณีที่มาฝึกงาน นักศึกษาเลือกประเทศไทยเป็นสถานที่ฝึกงานเนื่องจากมีความทันสมัย มีความหลากหลายด้านความรู้ในสาขาที่จะมาฝึกงานมากกว่าบรูไนฯ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และพัฒนาในเส้นทางอาชีพในอนาคต ทั้งนี้ นักศึกษาชาวบรูไนฯ ชื่นชมในความทันสมัยและสะดวกสบายในการดำรงชีวิตและการทำธุรกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งประเทศไทยมีมากกว่าในบรูไนฯ สะท้อนว่า ไทยมีจุดเด่นเรื่องความทันสมัยในด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทำให้สามารถดึงดูดนักศึกษาชาวบรูไนฯ ให้เดินทางมาประเทศไทยได้ ทั้งนี้ นักศึกษาบรูไนฯ มีความคิดเห็นที่ตรงกันหลายคนว่า การใช้สื่อ Social media เพื่อประชาสัมพันธ์ ด้านการศึกษาให้กับนักศึกษาชาวบรูไนฯ จะได้ผลและมีประโยชน์มาก

2.3.2.2 นักศึกษาชาวไทยที่เลือกไปเรียนที่บรูไนฯ เป็นจุดหมายปลายทางทางการศึกษามีสาเหตุที่มาเรียนที่บรูไนฯ เนื่องจากได้รับทุนการศึกษา ทั้งจากรัฐบาลบรูไนฯ และทุนการศึกษาของไทย และนักศึกษาชาวไทยเห็นว่าบรูไนฯ มีความโดดเด่นในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับชีววิทยาและสิ่งแวดล้อม และบรูไนฯ มีจุดเด่นในด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยนำผู้ที่มีคุณภาพและศักยภาพด้านการศึกษาเข้ามาในประเทศ โดยมอบทุนการศึกษาทั้งระดับปริญญาโทและเอกแก่นักศึกษาต่างประเทศให้เข้ามาศึกษาในประเทศ และจ้างอาจารย์ต่างประเทศด้วยค่าตอบแทนที่สูงและมีแนวคิดเกี่ยวกับ Global Citizen โดยนำชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศ เพื่อให้พลเมืองได้มีปฏิสัมพันธ์กับชาวต่างชาติแทนการเดินทางออกนอกประเทศ และต้องการให้พลเมืองรู้จักการเป็นพหุวัฒนธรรม ขณะที่นักศึกษาที่ไปฝึกงานที่บรูไนฯ เห็นว่า การมีที่ตั้งใกล้เคียงและความคล้ายคลึงทางด้านวัฒนธรรม ตลอดจนการที่นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน เป็นสิ่งที่จูงใจและดึงดูดการมาศึกษาหรือฝึกงานของนักศึกษาไทย

2.3.2.3 กรณีแรงจูงใจการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนและการฝึกงานระหว่างกัน สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ฝ่ายไทยสามารถดึงดูดให้นักศึกษาบรูไนฯ มาเข้าร่วมโครงการในระยะสั้น เช่น โครงการแลกเปลี่ยนในสถานศึกษาและการฝึกงาน และประเทศไทยยังเป็นที่นิยมในกลุ่มนักศึกษาชาว

บรูไนฯ เนื่องจากมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงและมีวัฒนธรรมและภาพลักษณ์เป็นที่รู้จักในระดับหนึ่ง ทำให้ต้องการเดินทางมาศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม กรณีการผลักดันให้นักศึกษาชาวบรูไนฯ เข้ามาศึกษาในหลักสูตรปริญญาในชั้นนี้ อาจทำได้ไม่มากนัก เนื่องจากนักศึกษาบรูไนฯ สามารถเข้าถึงทุนที่ผู้ว่ารัฐบาลมอบให้ เพื่อไปศึกษาในประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการศึกษาและเป็นที่ยอมรับ เช่น สหราชอาณาจักรและออสเตรเลียได้ง่าย ประเทศไทยจึงยังขาดความได้เปรียบในการแข่งขันในเรื่องนี้ สำหรับแรงจูงใจให้นักศึกษาไทยไปศึกษาและฝึกงานที่บรูไนฯ นั้น นอกจากการรับทุนการศึกษาแล้ว ปัจจัยด้านความคล้ายคลึงด้านวัฒนธรรมและการนับถือศาสนาเดียวกัน (ศาสนาอิสลาม) มีบทบาทสำคัญ ดังนั้น การส่งเสริมให้นักศึกษาชาวไทยไปศึกษาที่บรูไนฯ ให้มากขึ้น ฝ่ายไทยอาจตั้งเป้าหมายการดำเนินการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับนักศึกษาจากภาคใต้ของไทย น่าจะสามารถกระทำได้ในช่วงระยะอันใกล้ รวมทั้งน่าจะสามารถประชาสัมพันธ์จุดแข็งของบรูไนฯ ที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ใกล้กับไทยและใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน เพื่อดึงดูดนักศึกษาที่ต้องการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนหรือฝึกงานจากไทย

2.3.3 กรณีภาคเอกชน

จากการศึกษาพบว่า ความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนทางด้านการแพทย์และการพยาบาลสามารถมีบทบาทช่วยส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ มีผลวัดขึ้นได้ ดังนี้

2.3.3.1 ในช่วงหลังจากการระบาดของโควิด-19 เป็นต้นมา ที่รัฐบาลบรูไนฯ ได้รับบทเรียนสำคัญด้านการเตรียมพร้อมด้านการแพทย์และสาธารณสุข ประกอบกับต้องเร่งการพัฒนาและสร้างความแข็งแกร่งในทุกสาขาซึ่งรวมถึงด้านการแพทย์ เพื่อดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนตามวิสัยทัศน์บรูไนฯ 2035 (Wawasan 2035) ขณะที่ประเทศไทยมีชื่อเสียงด้านการแพทย์ที่ดีในระดับโลก โดยสามารถควบคุมสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก เคยเป็นอันดับ 1 จาก 184 ประเทศ ในการจัดอันดับดัชนี Global Covid-19 Index (GCI) เมื่อช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 นอกจากนี้ ระบบสาธารณสุขของไทยยังได้รับการจัดอันดับให้มีความมั่นคงอันดับที่ 6 จาก 195 ประเทศ ตามดัชนี Global Security Index 2019 และเป็นอันดับที่ 1 ของเอเชีย¹⁵ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บรูไนฯ เชื่อมมั่นในการแพทย์ที่เข้มแข็งของไทยมากยิ่งขึ้น จึงต้องการมีความร่วมมือกับไทยเพื่อบรรลุเป้าหมายด้านการสร้างความแข็งแกร่งด้านระบบสาธารณสุขในประเทศ

¹⁵ กองวิจัยการตลาดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, โครงการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) ของไทย ปี 2563, [ออนไลน์], 2563, แหล่งที่มา: <http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/T26950.pdf>.

2.3.3.2 นอกเหนือจากสิงคโปร์ ซึ่งบรูไนฯ มีความร่วมมือที่ใกล้ชิดด้านการแพทย์ อยู่ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีโอกาสอย่างมากในการกระชับความร่วมมือกับบรูไนฯ โดยนอกจาก เหตุผลตามข้อ 2.3.3.1 แล้ว ประเทศไทยยังมีข้อได้เปรียบเรื่องค่าใช้จ่ายด้านการแพทย์ที่ไม่สูงมาก เมื่อเทียบกับสิงคโปร์ ประกอบกับไทยมีที่ตั้งที่ทางภูมิศาสตร์ใกล้เคียงกับบรูไนฯ เช่นกัน อีกทั้ง โครงสร้างพื้นฐานด้านการแพทย์และบุคลากรมีความพร้อมและมีชื่อเสียงด้านความน่าเชื่อถือ ดังนั้น หากมีการส่งต่อคนไข้ ประเทศไทยจะมีข้อได้เปรียบมากทั้งในด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ค่าใช้จ่ายและ ความพร้อมและคุณภาพด้านการแพทย์ รวมทั้งปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของผู้ติดตาม คนไข้

2.3.3.3 ข้อมูลของ Asian Development Bank ระบุว่าประชากรของบรูไนฯ จะ เข้าสู่วัยสูงอายุในอัตราร้อยละ 20 จาก ร้อยละ 10 ภายในอีก 16 ปีข้างหน้า ซึ่งได้ให้คำแนะนำกับ ประเทศที่มีประชากรในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเข้าสู่วัยสูงอายุในช่วง 10-20 ปีข้างหน้า ซึ่งรวมถึงบรูไนฯ ว่า จำเป็นต้องเตรียมการรับมือด้านสาธารณสุข โดยสร้างโครงสร้างพื้นฐานและเตรียมบุคลากรด้าน การศึกษาและทักษะด้านสาธารณสุขให้แข็งแกร่ง เพื่อรองรับสภาวะดังกล่าว¹⁶ จึงคาดการณ์ได้ว่า บรูไนฯ จะมุ่งกระชับความร่วมมือด้านสาธารณสุขกับต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์ ซึ่งรวมถึงไทย ซึ่งจะส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ตลอดจนความเชี่ยวชาญต่าง ๆ ในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ทั้งสองแห่ง

2.3.3.4 ไทยยังมีโอกาสในการกระชับความร่วมมือกับบรูไนฯ ในด้านการแพทย์ เฉพาะทาง โดยเฉพาะโรคหัวใจ เส้นเลือดในสมองอุดตัน เบาหวาน ไต และมะเร็ง ซึ่งเป็นสาเหตุ การเสียชีวิตของบรูไนฯ เป็นลำดับต้น ๆ¹⁷ และรัฐบาลณรงค์เรื่อยมาเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงภัย ของโรคดังกล่าว ดังนั้น หากมีความร่วมมือในกรอบด้านการแพทย์และพยาบาลกับไทยก็จะส่งผลให้มี การแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันมากขึ้น เช่น การไปมาหาสู่กันเพื่อการอบรมหรือการสัมมนาหรือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ระหว่างกัน ซึ่งจะ สามารถเป็นกลไกหนึ่งในการจะสร้างพลวัตในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ ได้ในอนาคต

¹⁶ Borneo Bulletin, Brunei's ageing population to double in years : ADB, [Online], 2024, Available from: <https://borneobulletin.com.bn/bruneis-ageing-population-to-double-in-16-years-adb/>.

¹⁷ World Health Organization, Health data overview for Brunei Darussalam, [Online], 2024, Available from: <https://data.who.int/countries/096>.

บทที่ 3

ข้อเสนอ

3.1 กลุ่มนักท่องเที่ยว

3.1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษานักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ รู้จักประเทศไทยดีมาอยู่แล้วและต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยพร้อมครอบครัวเนื่องจากประเทศไทยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แตกต่างจากสถานที่ท่องเที่ยวในบรูไนฯ โดยสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ มากที่สุดนอกจากการพักผ่อนหย่อนใจ คือ การจับจ่ายซื้อสินค้าในประเทศไทย ซึ่งสะท้อนว่า ตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมาการที่ชาวบรูไนฯ ได้เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รู้จักประเทศไทยดี ซึ่งส่งผลให้เกิดความนิยมสินค้ารวมถึงอาหารไทยอย่างมากด้วย นอกจากนี้ การที่ชาวบรูไนฯ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ มีการใช้จ่ายในประเทศไทยในอัตราต่อหัวสูงเป็นลำดับที่สองรองจากสิงคโปร์ (ในกลุ่มประเทศอาเซียน) นักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ จึงเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มที่สำคัญที่ไทยควรส่งเสริมและรักษาพลวัตการเดินทางมาไทยของนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยนอกจากจะเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับด้านรายได้จากการท่องเที่ยวแล้ว กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ เป็นกลุ่มสำคัญที่จะทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนด้วยกันมากขึ้น โดยจะเป็นกลไกที่สำคัญหนึ่งที่จะทำให้เกิดพลวัตในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบรูไนฯ อย่างไรก็ตาม ในส่วน of นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปบรูไนฯ มีสัดส่วนที่น้อยมาก (ในอัตราส่วนของประชากรของประเทศไทย) เมื่อเทียบกับนักท่องเที่ยวบรูไนฯ เดินทางมาไทย โดยเมื่อปี พ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางไปบรูไนฯ จำนวน 5,828 คน ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 5,730 คน ปี พ.ศ. 2563 จำนวน 1,040 คน และปี พ.ศ. 2564 จำนวน 43 คน¹⁸ ไทยจึงควรแสดงความเป็นมิตรและร่วมมือในการส่งเสริมให้ชาวไทยเดินทางไปท่องเที่ยวบรูไนฯ ด้วย อาจเป็นในรูปแบบของการเชิญชวนหรือกระตุ้นนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งน่าจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่หรือวัยหนุ่มสาวที่ชอบความท้าทาย โดยพร้อมที่จะไปแสวงหาสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นจุดเด่น

---

¹⁸ UNWTO, *Brunei Darussalam : Country-specific : Arrivals of non-resident tourists at national borders, by nationality 2017-2021*, [Online], 2022, Available from : <http://www.e-unwto.org/doi/book/10.10.18111/9789284423606>.

ด้านการท่องเที่ยวของบรูไนฯ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยมุสลิมที่สนใจไปเยี่ยมชมสถานที่สำคัญของบรูไนฯ หรือฉลองเทศกาลของชาวมุสลิมที่สำคัญ เช่น เทศกาลการละศีลอดในบรูไนฯ ตลอดจนให้ความร่วมมือกับบรูไนฯ ในการแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี (best practices) หรือถ่ายทอดความเชี่ยวชาญ (expertise) ด้านการท่องเที่ยวและบริการซึ่งไทยมีจุดเด่นในเรื่องนี้อยู่แล้วผ่านความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของทั้งสองประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้ฝ่ายบรูไนฯ เห็นว่า ไทยไม่ได้ต้องการเพียงแค่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากบรูไนฯ เพื่อนำรายได้เข้าประเทศเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการช่วยสนับสนุนบรูไนฯ ในการบรรลุเป้าหมายวิสัยทัศน์บรูไนฯ 2035 ด้านการสร้างหลากหลายของรายได้ทางเศรษฐกิจจากรายได้ด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งการสนับสนุนบรูไนฯ

3.1.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

ผู้ศึกษาเห็นว่าเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวบรูไนฯ ไปเยือนประเทศไทยมากขึ้น ขณะเดียวกันเพื่อเป็นการร่วมมือกับฝ่ายบรูไนฯ ในการสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวไทยเดินทางไปเยือนบรูไนฯ มากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยอาจดำเนินการให้สอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้อย่างนี้

3.1.2.1 การส่งเสริมให้ความรู้จักเกี่ยวกับประเทศไทย

1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกัวลาลัมเปอร์ ซึ่งดูแลบรูไนฯ ประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวเมืองรองที่เดินทางสะดวกจากกรุงเทพฯ เช่น จ. อยุธยา จ. สมุทรสงคราม จ. สมุทรสาคร จ. ระยอง พร้อมด้วยบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับชาวมุสลิมเพื่อให้ชาวบรูไนฯ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับชาวไทยในพื้นที่ ๆ มีวัฒนธรรมหรือประเพณีท้องถิ่นที่ต่างไปจากสถานที่ท่องเที่ยวเดิม ๆ ที่เคยไป รวมถึงเน้นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับห้างสรรพสินค้าหรือแหล่งการขายสินค้าของไทย ด้วยวิธีการใช้ social media เช่น Instagram TikTok และ Facebook และจ้าง Influencers ด้านอาหารและการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในบรูไนฯ เป็นผู้นำเสนอ Content ที่แปลกใหม่และน่าสนใจ นอกจากนี้ ให้จัดทำ e-book หรือ QR Code ประชาสัมพันธ์ข้อมูลท่องเที่ยวแพคเกจจัดพิมพ์เอกสารนำเที่ยว

2) สถานเอกอัครราชทูตฯ เชิญการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยฯ เข้าร่วมการแสดงผลเกี่ยวกับประเทศไทยในสถานศึกษาหลัก ๆ ของบรูไนฯ เช่น UBD และ UTB โดยเน้นการจัดแสดงด้านวัฒนธรรมและประเพณีพื้นเมืองที่สำคัญของไทย เช่น งานสงกรานต์ ลอยกระทง ประเพณีการแข่งเรือยาว หรือประเพณีตามภาคต่าง ๆ ของไทยรวมทั้งข้อมูลทางวัฒนธรรมและการแสดงประจำภูมิภาคที่ไม่เคยแพร่หลายมากนัก เช่น การแสดงฟ้อนต่าง ๆ ทางภาคเหนือ เมื่อคำนึงถึงว่าข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ชาวบรูไนฯ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่สนใจประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

3.1.2.2 การส่งเสริมให้ชาวบรูไนฯ เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น

1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยฯ สร้างความร่วมมือกับสายการบิน Royal Brunei Airlines และบริษัทนำเที่ยวในบรูไนฯ จัดโปรโมชั่นในช่วงวันหยุดยาวหรือปิดเทอม ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยราคาบัตรโดยสารเที่ยวบินราคาประหยัด และแสวงหาโรงแรมที่พักในประเทศไทยที่เข้าร่วมโครงการ โดยอาจเป็นโรงแรมตามเส้นทางรถไฟหรือรถใต้ดินที่สะดวกในการเดินทางไปห้างสรรพสินค้า พร้อมด้วยมอบ Voucher ด้าน Wellness หรือสปาฟรี รวมทั้งคูปองเงินสดในห้างสรรพสินค้าที่ร่วมโครงการ

2) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยฯ พิจารณาปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหาร และจัดการตลาดนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ ในบริบทที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวมาเลเซีย เช่น ส่งเสริมให้ชาวบรูไนฯ ไปจับจ่ายซื้อของและเน้นสถานที่ท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ และปริมณฑลรวมทั้งจังหวัดรอบนอกอื่น ๆ ที่ไม่ไกลมากนักและมีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณีซึ่งจะนำไปสู่การรู้จักสินค้าหรืออาหารไทย รวมทั้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับชาวมุสลิม ทั้งนี้เมื่อคำนึงถึงว่ามีเที่ยวบินตรงจากบันดาร์เสรีเบกาวันสู่กรุงเทพฯ เป็นจุดหมายปลายทางเดียวเท่านั้น

3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยฯ พิจารณาให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบ Wellness และสปา หรือการเสริมความงามสำหรับชาวบรูไนฯ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ชาวบรูไนฯ สามารถทำร่วมกับสมาชิกในครอบครัวได้ในแหล่งบริการเดียวกัน โดยไม่ต้องแยกสถานที่รับบริการดังเช่นการบริการในบรูไนฯ

4) สถานเอกอัครราชทูตฯหารือกับโรงพยาบาลเอกชนของไทยที่มีศักยภาพ เช่น โรงพยาบาลบีเอ็นเอชหรือโรงพยาบาลในเครือ เพื่อพิจารณาเรื่องการแต่งตั้งผู้แทนของโรงพยาบาลที่ได้รับอนุญาตให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการแก่ชาวบรูไนฯ ที่สนใจซึ่งผู้แทนฯ จะได้เป็นผู้เชื่อมโยงกับสายการบิน Royal Brunei Airlines รวมทั้งบริษัทนำเที่ยวฯ ในบรูไนฯ ทำเป็นแพ็คเกจท่องเที่ยวประเทศไทย เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวบรูไนฯ ที่มีศักยภาพในการจ่ายเงินเพื่อรับบริการดังกล่าว

3.1.2.3 การส่งเสริมให้ชาวไทยไปบรูไนฯ

1) สถานเอกอัครราชทูตฯ เป็นหน่วยงานหลักประสานงานกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาพันธมิตรในประเทศไทย เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยเชิญสถานเอกอัครราชทูตบรูไนฯ ประจำประเทศไทยเข้าร่วมเพื่อจัดแสดงเกี่ยวกับบรูไนฯ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นจุดเด่นของบรูไนฯ ให้กับนิสิตและนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ต้องการประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แปลกใหม่หรือการท่องเที่ยวศาสนสถานและประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมของชาวมุสลิมของบรูไนฯ

2) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกัวลาลัมเปอร์ให้ความร่วมมือกับสายการบิน Royal Brunei Airlines จัดนำผู้ประกอบการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งอาจเน้นที่ผู้ประกอบการในภาคใต้ของไทยมาเที่ยวชมบรูไนฯ ในช่วงเทศกาลหรือโอกาสสำคัญของบรูไนฯ เช่น ช่วงเทศกาลละศีลอดที่ทางการบรูไนฯ เปิดให้เข้าชมบริเวณพระราชวังหรือได้เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระราชวงศ์ขณะเสด็จฯ หรือช่วงพิธีฉลองวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนฯ ในเดือนกรกฎาคม โดยอาจให้เป็นส่วนหนึ่งของการนำเที่ยวรัฐหรือเมืองท่องเที่ยวของมาเลเซียที่ใกล้กับบรูไนฯ เช่น Kuching เพื่อสามารถประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวชาวไทยมาท่องเที่ยวบรูไนฯ ได้ต่อไป ในโอกาสเดียวกันสถานเอกอัครราชทูตฯ อาจเสนอให้สายการบินฯ มอบบัตรโดยสารเครื่องบินและที่พักในโรงแรมพันธมิตร โดยไม่มีค่าใช้จ่ายแก่ Influencers ด้านการท่องเที่ยวของไทยเพื่อมาทำ Content ในบรูไนฯ โดยสถานเอกอัครราชทูตฯ เป็นผู้ประสานงานให้

3) สถานเอกอัครราชทูตฯ ผลักดันอย่างต่อเนื่องกับหน่วยงานด้านการลงทุนของบรูไนฯ (Brunei Investment Agency และ Brunei Economic Development Board) เพื่อเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการของฝ่ายไทย ด้านโรงแรมและการให้บริการ เพื่อร่วมลงทุนในรูปแบบของการสร้างโรงแรมหรือสถานประกอบการ wellness and spa ในพื้นที่ท่องเที่ยวในบรูไนฯ ในเขต Temburong ซึ่งรัฐบาลบรูไนฯ อยู่ระหว่างการพัฒนา ซึ่งจะเป็นการช่วยสนับสนุนด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของบรูไนฯ และส่งเสริมจุดขายด้านการท่องเที่ยวของบรูไนฯ โดยประเทศไทยก็จะประโยชน์ด้านรายได้จากการเข้าไปร่วมลงทุน ขณะเดียวกันจะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวจากฝ่ายไทยไปบรูไนฯ อีกด้วย

4) สำนักงานแรงงานในประเทศบรูไนฯ ทหารหรือกับ Institute of Brunei Technical Education (IBTE) ซึ่งเป็นสถาบันอาชีวศึกษาของบรูไนฯ เพื่อเสนอการจัดทำความร่วมมือการฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนวิชาอุตสาหกรรมอาหารและบริการกับสถาบันการศึกษาของไทย เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเป็นลักษณะถ่ายทอดความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญในกลุ่มคณาจารย์ด้วยกัน (train the trainers) โดยฝ่ายบรูไนฯ เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางและที่พักตลอดจนค่าอาหารให้แก่ฝ่ายไทย ทั้งนี้ โครงการความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวเป็นความริเริ่มที่ได้เคยหารือกันหลายครั้งแล้วแต่ยังไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม

3.2 กลุ่มนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

3.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาซึ่งพบว่า การแลกเปลี่ยนการเยือนในกลุ่มนักศึกษาในสถาบันระดับอุดมศึกษามีพลวัตมากขึ้น นับตั้งแต่ช่วงสิ้นสุดของการระบาดของโควิด-19 อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกับนักท่องเที่ยว คือ เป็นการเดินทางจากนักศึกษาของสถาบันฯ ในบรูไนฯ มากกว่าฝ่ายไทย โดยนักศึกษาฝ่ายบรูไนฯ มีข้อมูลและรู้จักประเทศไทยและมีภาพลักษณ์ของ

ไทยที่ดี มีปัจจัยดึงดูดที่หลากหลายซึ่งรวมถึงการเทียบโอน หน่วยกิตได้ในโครงการแลกเปลี่ยน การที่ประเทศไทยมีความทันสมัยและหลากหลายในประเด็นที่ตนต้องการฝึกงาน ต้องการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม สามารถรับค่าใช้จ่ายด้านที่พักและมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีของไทย ตลอดจนความใกล้ชิดเคียงของที่ตั้งภูมิศาสตร์ระหว่างสองประเทศ ขณะที่นักศึกษาฝ่ายไทยเดินทางไปบรูไนฯ เนื่องจากได้รับทุนการศึกษาและเห็นว่าบรูไนฯ มีจุดเด่นในสาขาที่ต้องการศึกษาต่อและบรูไนฯ มีที่ตั้งใกล้เคียงกับไทย และมีวัฒนธรรมและบรรยากาศด้านศาสนาที่ใกล้เคียงกับไทยในภาคใต้ ดังนั้น ไทยจึงอาจต่อยอดหรือส่งเสริมให้นักศึกษาไทยไปศึกษาต่อหรือร่วมโครงการแลกเปลี่ยนที่สถาบันอุดมศึกษาของบรูไนฯ ให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่า หากฝ่ายไทยสามารถกระตุ้นหรือส่งเสริมนักศึกษาไทยโดยเฉพาะในภาคใต้ได้ตระหนักรู้เกี่ยวกับศักยภาพด้านสถาบันการศึกษาของบรูไนฯ ที่เปิดสอนวิชาชีพในสาขาที่จะกลับมาประกอบอาชีพในประเทศไทย ประกอบกับขณะนี้สถานการณ์ความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลาง ไม่เอื้อต่อการเดินทางไปศึกษาต่อดังที่ผ่านมาก็น่าจะสามารถผลักดันให้นักศึกษาไทยมุสลิมในภาคใต้เดินทางไปศึกษาที่บรูไนฯ ได้มากขึ้น ขณะที่ในส่วนของ การส่งเสริมการเดินทางไปไทยของนักศึกษาบรูไนฯ หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควรต้องดำเนินการในเชิงรุก เพื่อให้มีการต่อยอดการเดินทางไปไทยให้มากขึ้น หรือกำหนดแนวทางอื่นที่ทำให้ไทยมีข้อได้เปรียบมากขึ้นกว่าเดิมในการดึงดูดนักศึกษาบรูไนฯ เดินทางมาศึกษาที่ประเทศไทย

ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีการใช้กลไกการเสนอมอบทุนการศึกษาจากฝ่ายไทยให้กับนักศึกษาต่างชาติซึ่งรวมถึงบรูไนฯ ที่ผ่านมามีไม่เกิดผลมากนัก โดยจากการขอรับข้อมูลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งที่ผ่านมาเปิดรับสมัครทุนสำหรับนักศึกษาต่างชาติซึ่งรวมถึงบรูไนฯ ด้วย พบว่าไม่เคยมีผู้สมัครขอรับทุนจากบรูไนฯ ซึ่งน่าจะเป็นไปตามข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ในการศึกษาครั้งนี้ว่า ทุนการศึกษาของประเทศไทยไม่มีข้อได้เปรียบ หากเปรียบเทียบกับทุนของประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการศึกษาอื่น ๆ เช่น สหราชอาณาจักรและออสเตรเลีย อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่า โดยที่สถาบันระดับอุดมศึกษาในภาคใต้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ หรือมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่เป็นศูนย์การศึกษาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ไทยมีจุดเด่นและเป็นประโยชน์กับบรูไนฯ น่าจะสามารถมีบทบาทในการส่งเสริมให้นักศึกษาบรูไนฯ มาไทยได้ โดยจัดสรรทุนการศึกษาหรือแลกเปลี่ยนระยะสั้นเพื่อให้ฝ่ายบรูไนฯ ส่งนักศึกษามาศึกษาต่อหรือทำวิจัยในสาขาดังกล่าว ประกอบกับการที่ภาคใต้ของไทยมีบรรยากาศของศาสนาอิสลามก็น่าจะเป็นปัจจัยส่งเสริมข้อได้เปรียบของไทยดึงดูดให้นักศึกษาบรูไนฯ เดินทางมาศึกษาที่ไทยได้

3.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

3.2.2.1 การส่งเสริมให้นักศึกษาบรูไนฯ เดินทางมาประเทศไทย

1) สถานเอกอัครราชทูตฯ ร่วมมือกับสถานศึกษาบรูไนฯ ได้แก่ UBD และ UTB ที่ได้เคยส่งนักศึกษาเดินทางไปประเทศไทยแล้วจัดกิจกรรมในลักษณะที่ให้มีการถ่ายทอด

ประสบการณ์การมาร่วมโครงการที่ประเทศไทย เช่น การจัดเสวนา การให้นักศึกษาเขียนบทความ และการนำประสบการณ์ถ่ายทอดให้รุ่นน้องได้รับฟังทางสื่อ social media ของสถานเอกอัครราชทูตฯ และสถาบันฯ ในรูปแบบที่น่าสนใจ

2) สถานเอกอัครราชทูตฯ ร่วมมือกับสถานศึกษาบรูไนฯ ข้างต้น จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยในด้านต่าง ๆ โดยอาจเน้นที่ด้านวัฒนธรรมเพราะเป็นเรื่องที่ไม่น่าเบื่อ และอยู่ในความสนใจของนักศึกษาชาวบรูไนฯ อยู่แล้วพร้อมกับนำบุคลากรชาวไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการแลกเปลี่ยนหรือฝึกงานของนักศึกษา เช่น บริษัทที่รับการฝึกงานมาพูดคุยหรือจัดสัมมนา เพื่อให้ฝ่ายไทยได้มีโอกาสมาประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรของฝ่าย บรูไนฯ โดยเฉพาะนักศึกษาได้รู้จักเกี่ยวกับประเทศไทยในแง่มุมของภาคเอกชนไทยด้วย

3) สถานเอกอัครราชทูตฯ ทหารเรือกับสถาบันระดับอุดมศึกษาในภาคใต้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์หรือมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผ่านช่องทางผู้บริหารระดับสูงของสถาบันฯ ที่มีเครือข่ายระหว่างกันอยู่แล้ว เพื่อให้สถาบันการศึกษาของฝ่ายไทยเสนอทุนแก่นักศึกษาชาวบรูไนฯ โดยอาจจะเป็นทุนอบรมหรือทุนแลกเปลี่ยนและทุนวิจัยระยะสั้นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของฝ่ายบรูไนฯ เช่น ทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร ด้านอาหารฮาลาล หรือการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ

3.2.2.2 การส่งเสริมให้นักศึกษาไทยไปศึกษาที่บรูไนฯ

1) สถานเอกอัครราชทูตฯ เสนอกระทรวงการต่างประเทศเพื่อผลักดันในระดับนโยบายโดยให้มีการหยิบยกขึ้นหารือในโอกาสที่เหมาะสมเพื่อเสนอกระทรวงศาสนาบรูไนฯ ซึ่งรับผิดชอบการให้ทุนการศึกษา แก่นักศึกษาไทยมุสลิมในภาคใต้ผ่านคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มอบทุนการศึกษาเพิ่มเติมแก่นักเรียนไทยมุสลิมในสาขาที่นอกเหนือจากการศึกษาด้านศาสนาให้ไปศึกษาที่ Universiti Islam Sultan Sharif Ali (UNISSA) ซึ่งเป็นสถาบันอิสลามศึกษาของบรูไนฯ ในสาขาวิชาซีฟต่าง ๆ ที่จะประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพที่ประเทศไทยโดยเป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม เช่น อุตสาหกรรมฮาลาล การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการเกษตร เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาไทยมุสลิมในภาคใต้เดินทางไปศึกษาที่บรูไนฯ ได้มากขึ้นในอนาคต

2) สถาบันระดับอุดมศึกษาของไทยที่รับนักศึกษาบรูไนฯ ในโครงการแลกเปลี่ยนซึ่งรวมถึงมหาวิทยาลัยพันธมิตรกับ UBD และ UTB เช่น มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยบูรพาหรือจุฬาฯ กระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจบรูไนฯ ให้กับนิสิตหรือนักศึกษาของสถาบันเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนมิตรภาพที่บรูไนฯ ได้เสนอให้นักศึกษาของฝ่ายตนเดินทางไปประเทศไทย โดยใช้จุดเด่นด้านสาขาวิชาของบรูไนฯ เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพหรือสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้ภาษาอังกฤษในหลักสูตรการศึกษาของบรูไนฯ ดึงดูดนักศึกษาจากฝ่ายไทยให้มาร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในบรูไนฯ

3.3 กลุ่มโรงพยาบาลเอกชน

3.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาพบว่า โรงพยาบาลของทั้งสองฝ่ายต่างมีแรงจูงใจที่จะแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างกัน เนื่องจากต่างต้องการได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายการดำเนินการของแต่ละฝ่าย กล่าวคือ โรงพยาบาลเอกชนของฝ่ายบรูไนฯ ต้องการเรียนรู้เทคโนโลยีและความทันสมัยด้านการแพทย์จากไทย ตลอดจนต้องการให้โรงพยาบาลของไทยเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการส่งต่อคนไข้เพื่อไปรักษาต่อ ขณะเดียวกัน ฝ่ายไทยจะได้รับความน่าเชื่อถือในด้านคุณภาพและความเชี่ยวชาญในด้านการแพทย์ โดยเฉพาะความชำนาญในการรักษาโรคเฉพาะทางของไทย ซึ่งจะส่งผลต่อการเดินทางแลกเปลี่ยนบุคลากรด้านการแพทย์ระหว่างกัน ตลอดจนการส่งต่อคนไข้ที่น่าจะมีจำนวนมากขึ้นในอนาคต ผู้ศึกษาเห็นว่า ในด้านนโยบาย ภาครัฐของไทยควรเพิ่มพลวัตในการประชาสัมพันธ์จุดเด่นด้านบริการด้านการแพทย์ของไทยว่า ไทยมีศักยภาพและมีข้อได้เปรียบกว่าสิงคโปร์ด้านราคาค่ารักษาพยาบาลที่ต่ำกว่า ตลอดจนมีทางเลือกด้านที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดตามที่หลากหลายและมีคุณภาพ ตลอดจนราคาเป็นที่รับได้ มีโครงสร้างพื้นฐานการรักษาพยาบาลคนไข้ที่เข้มแข็ง มีโรงพยาบาลจำนวนมากที่สามารถรองรับผู้ป่วยได้ทั้งโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน มีจุดเด่นด้านงานวิจัยด้านอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือ ตลอดจนมีระบบการติดตาม ซึ่งจะส่งผลให้มีความร่วมมือที่ใกล้ชิดและการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ของสองฝ่าย

3.3.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1) สถานเอกอัครราชทูตฯ สนับสนุนโอกาสหรือค้นหาช่องทางให้โรงพยาบาลเอกชนของไทย ได้มีโอกาสประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลการบริการทางการแพทย์ ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ โดยเชิญผู้แทนโรงพยาบาลเอกชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดงานเทศกาลไทย หรืองานประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของไทยในบรูไนฯ อย่างเป็นทางการเป็นประจำทุกปี

2) สถานเอกอัครราชทูตฯ หาโอกาสในการเชื่อมโยงผู้บริหารระดับรัฐบาลของบรูไนฯ โดยเฉพาะในระดับรัฐมนตรีกับผู้บริหารโรงพยาบาลเอกชนของไทย ทั้งนี้ เมื่อคำนึงถึงว่า บรูไนฯ มีระบบการบริหารราชการที่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ กล่าวคือ การบริหารจะมีลักษณะสั่งการแบบ top down และการรู้จักหรือมีความเชื่อมโยงเป็นการส่วนตัวจะเป็นแรงผลักดันอยู่เบื้องหลังที่สำคัญ

3) สถานเอกอัครราชทูตฯ สนับสนุนให้โรงพยาบาลเอกชน แต่งตั้งผู้แทนอย่างเป็นทางการ ในการเดินทางมาเจรจาหรือเป็นผู้ประสานงานกรณีต้องประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลแก่ฝ่ายบรูไนฯ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการสร้างความร่วมมือที่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อคำนึงถึงว่าที่ผ่านมา การประสานงานในเรื่องดังกล่าวขาดความต่อเนื่องของการดำเนินการ เนื่องจาก

สถานเอกอัครราชทูตฯ มีข้อจำกัดด้านอัตรากำลัง โดยขาดจำนวนข้าราชการเพียงพอที่จะจัดสรรให้รับผิดชอบเรื่องดังกล่าวโดยเฉพาะ

4) โรงพยาบาลเอกชนของไทยจัดสัมมนาหรือมีผู้แทนมาบรรยายด้านความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ของไทยหรือคุณภาพด้านการบริการทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาลเอกชนในบรูไนฯ หรือสถาบันการศึกษาของบรูไนฯ ทั้งนี้ หากมีการแต่งตั้งผู้แทนของโรงพยาบาลตามข้อ 3) ก็จะสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาตลาดท่องเที่ยว กลุ่มอาเซียน Brunei. [ออนไลน์]. 2556. แหล่งที่มา: <http://tourismlobrary.tat.or.th> [25 กรกฎาคม 2567]

กองวิจัยการตลาดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. โครงการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) ของไทย ปี 2563. [ออนไลน์]. 2564. แหล่งที่มา: <http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/T26950.pdf> [16 สิงหาคม 2567].

Borneo Bulletin. Brunei's ageing population ot double in years: ADB. [Online]. 2024. Available from: <https://borneobulletin.com.bn/bruneis-ageing-population-to-double-in-16-years-adb/> [2024, August 16].

Department of Economic Planning and statistics, Ministry of Finance and Economy, Brunei Darussalam. Population estimates of Brunei Darussalam for 2023. [Online]. 2023. Available from: <https://deps.mofe.gov.bn/SitePages/Population.aspx> [2024, August 23].

Hotel Management Network. Top ten outbound destinations from Brunei. [Online]. 2023. Available from: <http://www.hotelmanagement-network.com> [2024, July 25].

Mohamad, Lyna. 'Life', 'Fun' needed to draw people during holidays. Borneo Bulletin. [Online]. 2023. Available from: 'Life', 'fun' needed to draw people during holidays | Borneo Bulletin Online [2023, January 1].

The World Factbook. Brunei. [Online]. 2024. Available from: Brunei-The World Factbook (cia.gov) [2024, August 12].

Universiti Teknologi Brunei. Mou Signing between Universiti Teknologi Brunei and Phranakhon Rajabhat University (PNRU). [Online]. 2024. Available from: <https://www.utb.edu.bn/news/mou-signing-between-universiti-teknologi-brunei-and-phranakhon-rajabhat-university-pnru/> [2024, August 6].

- U.S. Department of state. 2023 Report on International Religious Freedom. Brunei. [Online]. 2023. Available from: <https://www.state.gov/reports/2023-report-on-international-religious-freedom/brunei/> [2024, August 23].
- World Health Organization. Health data overview for Brunei Darussalam. [Online]. 2023. Available from: <https://data.who.int/countries/096> [2024, August 16].
- UNWTO. Brunei Darussalam: Country-specific: Arrivals of non-resident tourists at national borders, by nationality 2017-2021. [Online]. 2022. Available from: <http://www.e-unwto.org/doi/book/10.10.18111/9789284423606> [2024, August 14.]

หนังสือ

- Borneo Bulletin Yearbook 2024. Digital Waves, Sustainable. Horizons Welfare System, 2024.

การสัมภาษณ์

- Kelvin Goh. Manager. Samitivel Hospital Executive Service Provider-ASEAN MediaPR Company. Interview, 9 August 2024.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางเอษภุษา สุนทรมณี
ประวัติการศึกษา	– รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ – Master of Arts, Major in Political Science, San Diego State University, California
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2537	เจ้าหน้าที่การทูต 3 กองยุโรป 2 กรมยุโรป
พ.ศ. 2543	เจ้าหน้าที่การทูต 4 กองนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวง
พ.ศ. 2546	เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์
พ.ศ. 2550	เจ้าหน้าที่การทูต 5 สำนักงานเลขานุการกรม กรมพิธีการทูต
พ.ศ. 2552	เจ้าหน้าที่การทูต 6 สำนักงานเลขานุการกรม กรมพิธีการทูต
พ.ศ. 2556	เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา
พ.ศ. 2558	ที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา
พ.ศ. 2560	นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กองแอฟริกา กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา
พ.ศ. 2562	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองแอฟริกา กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา
พ.ศ. 2564	อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองแอฟริกา กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา